

DIRVA

THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPER

6116 ST. CLAIR AVENUE, CLEVELAND, OHIO 44103

Vol. LXXIV Spalis - October 19, 1989 Nr. 40

TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

Ateities vizijos

Rytų Vokietijai laisvėjant

Vytautas Meškauskas

Teisindamas Vokietijos padalinimą M. Gorbačiovas, viešėdamas Berlyne teigė, kad jis padėjęs Europoje išlaikyti 40 metų taiką. Ji, tiesa, buvo išlaikyta, bet greičiausiai ne dėl to. Prasidėję joje karo veiksmai būtų perėję į atominį karą, o to niekas nenori.

Henry Kissinger savo mėnesinėje apžvalgoje N.Y. POST dienraščiui mano, kad prie dabartinės painingos politinės būklės privedė keturi faktoriai:

1. augantis Rytų Europos noras išsilaivinti iš Sovietijos dominacijos;
2. savivaldos reikalavimai pačioje Sovietijoje;
3. didėjantis nenoras JAV ir Vakarų Europoje skirti daugiau lėšų apsiginklavimui;
4. stiprėjantis vokiečių noras sujungti abi Vokietijas.

Istoriškai, komunistų partijos savo terorą, kurio pagelba išsilaikė, bandė teisinti tikslu išplėsti komunizmą visoje Europoje. Tai dogmai tačiau jau niekas netiki. Kad išsilaikytų valdžioje satelitų kompartijos turi ieškoti paramos nacionalizme ir net priešintis Maskvos diktatui. Maskva greičiausiai tikisi, kad ilgai bendri interesai ir geografinė padėtis išlaikyti jos įtaką Rytų Europoje. Šita politika tačiau jai negali padėti Vokietijoje. Nacionalizmo skatinimas tik padidina vokiečių norą ištrūkti iš komunistinės kontrolės.

Kartu sovietų noras kitomis priemonėmis išlaikyti Centro ir Rytų Europą savo orbitoje veikia ir Vakarų Europą. Ją sujungė grėsmė iš Rytų. Jai sumažėjus praėjo noras ginkluotis, kurį skatina ir Gorbačiovo asmenybė. Antra vertus, Vakarų Vokietija negalės suprasti, kodėl lengvatos duotos Vengrijai ir Lenkijai negali būti taikintos ir Rytų vokiečiams.

Rytų Vokietija tačiau be komunistinės kontrolės automatiškai virs didesnės ir turtingesnės Vakarų Vokietijos provincija. Tas geopolitinis faktas kelia neramumų ir Vakaruose ir Rytuose. Tokia perspektyva verčia politikus ir diplomatus ieškoti sprendimo ilgesniam laikui.

Kissingeris įsivaizduoja, kad taikingai Europai sukurti sovietų ir amerikiečių konvencionalinės kariuomenės jėgos turėtų etapais pasitraukti iš Europos. Abiem supervalstybėms galima būtų pasiūlyti tik jėgas, įgalinčias pradėti atominį karą. Ta gali mybė turėtų sulaikyti nuo netikėto puolimo.

Sovietų-amerikiečių pasitraukimas iš Europos vyktų trim etapais. Pirmame būtų sumažintos konvencionalinės jėgos kaip tai siūlė prezidentas Bush jau gegužės mėn. Geros valios įrodymui sovietai turėtų atitraukti savo kariuomenę bent iš vienos valstybės, kaip Vengrijos. Po to būtų sudarytos keturios zonos: nuo Atlanto iki Rheino, nuo ten iki Vakarų Vokietijos rytinės sienos. Trečioji zona būtų nuo Vakarų Vokietijos rytinės sienos iki Lenkijos-sovietų sienos, o iš ten iki Maskvos. Kiekvienoje zonoje būtų maždaug lygus kariuomenės skaičius. Dėl to susitarus, Rytinė Vokietija galėtų gauti panašų į Austrijos statusą ar net sudaryti federaciją su Vakarų Vokietija. Žinia, tai gal užtruktų visą dešimtmetį. Tačiau neturint

(Nukelta į 2 psl.)

Prezidento A. Smetonos Karo mokyklo XX-sios laidos karininkai š.m. rugsėjo 14 d. buvo susirinkę, Lietuvoje ir Amerikoje, paminėti 50 metų sukaktį nuo karo mokyklos baigimo. Lietuvoje esantie karininkai nusifotografavo prie Laisvės statulos Kaune. Iš kairės: Juozas Palukaitis, Stepas Kontrimas, Petras Krasnickas, Julius Sidagis, Jonas Steponėnas, Jonas Urbelis, Jonas Kiela, Stasys Zaikauskas, Feliksas Daukantas, Juozas Šimoliūnas, Juozas Rimkus, Teofilis Šimonis.

Paskutinis patikrinimas Lietuvoje ir išeivijoje

Jonas Stelmokas

Taip pavadino savo suvažiavimą XX-tos Karo Mokyklos kadro laidos karininkai, susirinkę š.m. rugsėjo 14 dieną Chicagoje, paminėti 50 metų sukaktį nuo karo mokyklos baigimo. Vakarinis patikrinimas, Lietuvos kariuomenėje, buvo tas gražus tradicinis paprotys.

Atvykusius pasitiko kol. Vytautas Poderys, vadovavęs šiam suvažiavimui ir kol. Janikūnas su filmų aparatu įamžindamas šį suvažiavimą. Dauguma turėjo sunkumų atpažinti, nes buvo nesimatę 50 metų.

Suvažiavimas prasidėjo pamaldomis Chicago Jaunimo

Centro koplyčioje. Po pamaldų buvo padėtas vainikas žuvusiems už Lietuvos laisvę, plevėsuojant vėliavoms.

Dalyviai ir svečiai susirinko į Jaunimo Centro patalpas, kur tesėsi suvažiavimo programa. Suvažiavimą čia oficialiai atidarė kol. Vytautas Poderys, pasidžiaugęs dideliu būriu atvykusių kolegų. Dalyvavo virš 50 žmonių.

Kol. Viktoras Kažemkaitis ilgesniu žodžiu prisiminė Karo Mokyklos dienas ir šio suvažiavimo svarbą, pažymėdamas, kad šiais metais sukanka 70 metų nuo Lietuvos Karo Mokyklos įsteigimo. Taigi, šis suvažiavimas švenčia dvigubą šventę.

Apie Karo Mokyklos įsteigimą ir veiklą kol. Antanas Mažeika padarė ilgą ir įdomų pranešimą primindamas, kad Karo Mokykla per visą nepriklausomybės laikotarpį, taigi nuo 1919 metų iki Lietuvos okupacijos, išleido apytikriai 1,660 karininkų.

Karo Mokykla ruošė ir atsargos karininkus. Tai aspirantai. Tokių aspirantų buvo išleista 15 laidų.

Kol. Viktoras Kubilius padarė pranešimą kaip šio suvažiavimo idėja gimė ir kaip vystėsi. Suvažiavimo mintis

(Nukelta į 3 psl.)

Ir Amerikoje - XX-sios laidos karininkai, susirinkę Tabor Farmoje ... Iš kairės: Aleksas Jankūnas, Bronius Latoža, Kostas Lukošius, Kostas Eidukonis, Benjaminas Paulionis, Viktoras Kubilius, Edvardas Čižinauskas, Juozas Sudžius, Antanas Skrebys, Mečys Balys, Viktoras Kažemkaitis, Stepas Butrimas, Vincas Liauba, Vytautas Litvinas, Tadas Balčiūnas, Stasys Zacharka (Šarūnas), Vladas Bložė, Antanas Mažeika, Viktoras Savėnas, Jonas Stelmokas ir Vytautas Poderys.

Sunkumai susitarti su Maskvos biurokratais dėl ūkinio savarankiškumo. - Prunskienė gąsdina Maskvą.

- Precedentas Azarbaidžiane.

Apie Lietuvos ūkinį savarankiškumą buvo daug sva-jota ir kalbėta. Kaip mažai prie jo priartėta, paaiškėjo iš tarybinės Lietuvos ministrų tarybos pirmininko pavaduo-tojos, visos Sovietijos Aukščiausios Tarybos deputatės Kazimieros Prunskienės pranešimo Vilniuje posėdžiavusiais Lietuvos Aukščiausiais Tarybai.

Pabrėžusi, kad viena iš svarbiausių respublikos suvereniteto išraiškų yra jos ūkinis savarankiškumas, ji nurodė, kad tuo reikalu yra Sovietijos AT nutarimai. Pirmuoju – iš principo pripažįstama respublikų ūkinis nepriklausomumas ir pavedama komisijoms bei komitetams paruošti tokio įstatymo projektą antram skaitymui. Antrasis jos nutarimas konstatuoja Lietuvos ir Estijos perėjimą į ūkiskaitą nuo 1990 m. sausio 1 d. ir paveda TSRS bei respublikų ministrų taryboms tam PASIRUOŠTI. Kartu skelbiama, kad TSRS ūkiniai įstatymai šiose respublikose galioja tik tiek, kiek jie neprieštaruoja jų perėjimui į ūkiskaitą.

Čia prasideda Babelio bokštas. Prunskienė aiškina, kad Lietuva, Latvija ir Estija tuos nuostatus supranta vienai – sąjunginiai organai kitaip. Skirtumas tarp respublikų ekonominio savarankiškumo ir ūkiskaitos yra toks, kad ūkiskaita nesuformuoja ekonominių valstybingumo pagrindų.

Respublikos valsybinės nuosavybės pripažinimas, viso ūkio perėmimas iš sąjunginio pavaldumo, ūkio valstybinis reguliavimas Respublikoje, savarankiška finansų, bankų, kredito ir pinigų sistema, ūkiniai ryšiai su užsieniu – apie tai visai nekalba centro formuluojami respublikų ūkinio savarankiškumo pavyzdžiai.

Dėl to Lietuva ir Estija pasiūlė dabar svarstomus įstatymo pakeitimus, bet Prunskienei atrodo, kad Maskva skuba priimti savo įstatymo projektą ir jį pristesti respublikoms. Maskva, pavyzdžiui, nori, kad respublikų žemė ir gamtos turtai būtų bendra respublikos ir Sąjungos nuosavybė. Kartu centras norėtų permainas vykdyti palaipsniui, kas sukeltų daug neiš-kumų. Už tat Prunskienė mano, kad jei dėl ūkinio savarankiškumo negalima bus susikalbėti, reiktų nuo tokių svarstymų susilaikyti, perkeltiant

klausimą į politinę plotmę – t.y. svarstyti Respublikos statusą ir jos naujus santykius su Sąjunga, atspindinčius Lietuvos žmonių bendrą valią.

Labai daug ginčų sukelia Lietuvos įmonių ir organizacijų išėjimas iš sąjunginio pavaldumo. TSRS plano komitetas norėtų, kad dėl to apsispręstų įmonių kolektyvai! Tai atrodo labai demokratiškai, bet kur pasaulyje rasi kitą valstybę, kur įmonių darbininkai nuspręstų priklausyti vienai ar kitai valstybei? Nusileidus tai pažiūrai, buvo apklausinėtos Lietuvos įmonės. Keturi penktadaliai pasisakė už pasitraukimą iš sąjunginio pavaldumo. Kitos dar svyruoja. Kai kurie direktoriai nori gauti užtikrinimą, kad pas savuosius bus geriau.

Daug galvosūkių sudaro piniginis atsiskaitymas. Iš Lietuvoje surinktų mokesčių centras norėtų gauti 986 milijonus sąjunginiam biudžetui – 20% visų Lietuvos pajamų. Lietuviai mano, kad tam reikalui daugiausia galima būtų skirti tik 386 milijonus, nors faktinai, atsilygindama už Lietuvai padarytus nuostolius, Sąjunga turėtų pridėti Lietuvai, o ne atvirkščiai.

...

Drąsus Prunskienės pareiškimas, kad Lietuva, negalėdama susitarti dėl ūkinio savarankiškumo bus priversta pirmiau pareikalauti politinės nepriklausomybės, užsieniečiams gali pasirodyti labai karingas. Iš tikro, kaip dabar paaiškėjo, jis turėjo precedenta. Rugsėjo 13 d. kompartijos bosas Azarbaidžiane pasirašė protokolą su tos valstybės Liaudies Frontu, iki to laiko nelegalia organizacija.

Tame protokole kompartija pasižadėjo sušaukti specialią Azarbaidžiano Aukščiausios Tarybos sesiją, priimti suverenumo įstatymą. Tas įstatymas leistų neklausyti Maskvos potvarkių ir net ištotti iš Sovietų Sąjungos. Iš savo pusės Frontas pasižadėjo atšaukti visus streikus ir neramumus, kurie nutraukė transportą į Armeniją.

Būdama suvereni valstybė, Azarbaidžianas galėtų neleisti Maskvai tvarkyti ginčijamą Kalnų Karabacho sritį. Kaip žinia, joje dauguma gyventojų sudaro armėnai, kurie kovoja su azeriais. Pagal protokolą tas ginčas būtų laikomas išspręstu. Kalnų Karabachas liktų Azarbaidžiane. Įdomu, ką jį tai pasakys armėnai?

Pats faktas, kad kompartijos bosas pasirašė tokį, nors iki šiol slepiamą susitarimą, parodo, kad Gorbačiovas ramybės dėliai yra pasiryžęs eiti labai toli. To akivaizdoje lengviau suprasti ir mūsų šios drąsą.

Azarbaidžiano Liaudies Frontas turėjo daug sunkesnę pradžią už mūsų Sąjūdį, nors ir jo pradininkai buvo, kaip ir pas mus, intelektualai. Iš pradžių jie buvo vadinami chuliganais. Streikai ir sabotazai geležinkeluose parodė, kad jis yra jėga, su kuria reikia skaitytis. Taiką pasiūlė ne kompartijos sekretorius Vezirov, bet jo pavaduotojas Polyaničko, iš Maskvos atsiųstas rusas. Jis aiškino, kad šiuo metu svarbiausias reikalas yra sustabdyti streikus ir ATSTATYTI geležinkelių transportą. Liaudies Frontas su tuo sutiko, jei būtų paskelbtas suverenumas. Liaudies Fronto vadai sakosi, kad gali ir toliau likti Sovietų Sąjun-

■ Iš kitos pusės

Vengrijos valdanti partija pakeitė savo pavadinimą į socialistų partiją. Sovietijos satelitų partijoms tai nesunku padaryti, nes jų partijų pavadinime nebuvo KOMUNISTŲ vardo. Išmesti tą vardą dar nedrašu. Juk politinė realybė reikalauja iš tų valstybių dalyvauti Varšuvos pakte ir šiaip nesudaryti sunkenybių Maskvai, kurioje dar vistiek pirmuoju smuiku griežia komunistai.

Ką, taip susiklosčius padėčiai, daryti Lietuvos komunistų partijai, kuri kol kas dar yra visasąjunginės partijos padalinys? Tą klausimą savo kalboje partiniame Rašytojų susirinkime palietė Vytautas Martinkus. Jis tarp kitko pacticavo išėivijoje išleistą Pr. Čepėno mūsų Naujųjų laikų istoriją, kur sakoma, kad visos lietuvių partijos, nors buvo labai įvairios, "nesiskyrė savo noru igtiti tautai savarankiškumą ir nepriklausomybę". Tarp jų Čepėnas nepaminėjo komunistų partijos.

Iš tikro Lietuvos komunistų partija buvo Maskvos tarnaitė, nors dabar skelbiama, kad kai kurie jos nariai, paskutiniaisiais nepriklausomybės metais laikyti kalėjimuose, buvo parašę malonės prašymus. Jie pageidavo išeiti iš kalėjimo, kad galėtų įsijungti į ... Lietuvos gynimą.

Likimo ironija taip panorėjo, kad ta partija tik šiandien įsijungė į tų jau mirusių ar išnaikintų mūsų partijų eiles, į savo tikslus įrašydama Lietuvos suverenumą. Faktinai ji kitaipir negalėjo pasielgti, norėdama turėti įtakos lietuvių tautoje. Toks savo tautos atsiminimas 'iš reikalo' – neturėtų labai gąsdinti. Visos politinės partijos stengiasi tautai primesti savo valią. Tik kad ji būtų žmoniška ir tautai naudinga!

Normaliose aplinkybėse partija turėtų nusikratyti savo kompromituojančio vardo. Juk dar yra puiki proga visai išlieti į Sąjūdį. Deja, aplinkybės nėra normalios. Reikia skaitytis su Maskva. Iš to galėtų būti ir abipusės naudos. Už tat gal verta pakeisti ir dabartinį pavadinimą, jei atsinaujinę partiečiai duotų jam kitokią turinį. Normaliose sąlygose rinkimai turėtų parodyti, kokią pasitikėjimą partija turi tautoje. "Pagal tai paaiškėtų", – rašo Vytautas Martinkus, – "ar atsinaujinusi mūsų partija (gal net ir kitokiu negu dabar pavadinimu) gali būti gyvybinga kaip politinė jėga".

Kas galėjo taip sakyti dar prieš vienerius metus?!

(vm)

gos sudėtyje, jei turės suverenumą, savo gamtos turtų, įskaitant ir naftą, kontrolę, ve to teisę prieš Maskvos nurodymus ir teisę pasitraukti iš Sovietijos.

ATEITIES VIZIJOS...

(Atkelta iš 1 psl.)

bendro plano sunku tikėtis Europoje stabilumo ir ramybės. Nuo susitikimo su tuo planu priklausytų ir ūkinės pagalbos Gorbačioviui klausimas.

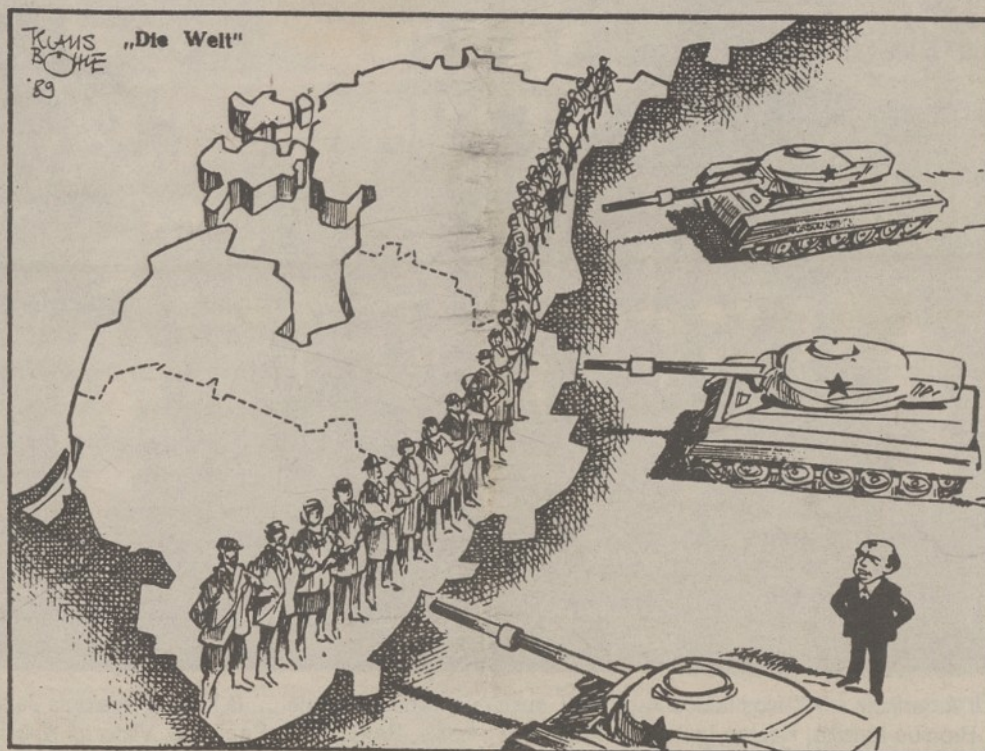
Pagal tą sumanymą Lietuva liktų ketvirtoje zonoje t.y. tarp Lenkijos–Sovietijos sienos ir Maskvos. Joje sovietai galėtų turėti tiek kariuo-

menės, kiek amerikiečiai I zonoje – tarp Rheino ir Atlanto. Koks būtų Lietuvos statusas toje zonoje Kissingeris nesugalvojo, nors mini Lietuvos, parlamento rugpiūčio 23 d. nutarimą laikyti Hitlerio–Stalino paktą neteisėtu kaip ir Lietuvos aneksiją į Sovietų Sąjungą.

Tas planas nėra dar visai apgalvotas. Daugiausiai tėra tik metmenys, pasiūlymas diskusijom, kurios dar nėra pradėtos.

Tuo tarpu, kaip N.Y. TIMES rašo Harvardo universiteto rusų istorijos profesorius Richard Pipes, sovietai toliau ginkluojasi kasmet padidindami savo biudžetą kariniams reikalams po 3%. Nors atsisakoma kai kurių pasenusių ginklų, nūdienių ginklų gamyba didėja tuo pačiu tempu kaip Sirija, Šiaurės Korėja, Angola, Afganistanas, Kuba ir Nikaragva gauna naujus moderniškesnius ginklus. Kol kas Maskvos naujas galvojimas' yra daugiau stiliaus kaip esmės pasikeitimas.

Tai galima lengvai paaiškinti. Gorbačiovas reikalingas kariuomenės simpatijų. Jų neįgys drastiškai karpydamas karinį biudžetą, o be to – sauso niekas neklauso. Gorbačiovas turi būti kariniai galingas, kad su juo skaitytųsi užsienis. Rimtai nusiginkluoti jį gali paskatinti tik planas, iš kurio jis tikėtųsi sau naudos ir išgelbėjimo.

TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

DIRVAP.O. BOX 03206
CLEVELAND, OHIO 44103

TEL. (216) 431-6344

6116 ST. CLAIR AVENUE • CLEVELAND, OHIO • 44103

THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPER

EDITOR: VYTAUTAS GEDGAUDAS

DIRVA (USPS 157580)

POSTMASTER: Send address changes to DIRVA
6116 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio 44103Second-class postage paid at Cleveland, Ohio • Published Weekly by
American Lithuanian Press & Radio Assn. VILTIS, INC. • Subscription
per year \$25.00 • Single copy 60 cents.Prenumerata metams \$25.00, pusei metų \$15.00 • Atskiro numerio
kaina 60 centų • Straipsniai pasirašyti pavarde, inicialais ar slapyvardžiu
nebūtinai išreiškia redakcijos nuomonę • Nespausdinti straipsniai grąži-
nami tik autoriams prašant • Už skelbimų turinį ir kalbą redakcija neatsako.

Sveikiname Kongresą

Per 50-tį metų, Hitlerio ir Maskvos sutartimi politinės arenos žaidynėse užgniaužtos ir miriop pasmerktos, Lietuvos klausimo nepajėgė apnešti laiko dulkės. Tauta vergijoje išliko gyva ir elastinga, sugebėdama pirmąsias priespaudos atolydžio apraiškas paversti laisvės siekio sūkuriu ir vėl būti matoma, reikalaujanti laisvame pasaulyje.

Įvykiai stumia vienas kitą. Ne puošmenai iškilo trispalvės šimtadienio minčių eisenose. Ne tyliai grįžta tremtinių palaikai iš amžino įšalo žemių. Ne abejingai reaguojama išėjimui į Tėvynės, brolių-sesų šauksmą.

Vienuoliktojo Amerikos Lietuvių Kongreso išvakarėse, naujame fone ryškėja I-jo ALT I-jo Kongreso siekiai ir uždaviniai, nuostabiai primini savo užduotimi ir dabar. Šiandien, kaip ir tada, yra nepaprastai svarbu pabrėžti vieningą, nedalomą veiklą siekiant, reikalaujant Lietuvai laisvės. Šiandien, kaip ir tada, yra gyvybiniai svarbi visų talka ir parama jos atsta-

tymui. Šiandien, kaip ir tada, esame stebimi ir vertinami savo siekių eigoje – ne vien tik tai savųjų.

Laiko tekmeje šiandien – ne kaip tada, – turime žymiai didesnę diapazoną visa kam: veiklai, ištekliai, talkai, įtakai ir galimybių išnaudojimui. Šiandien – ne kaip tada, – politinė padėtis yra daug daugiau žadanti. Šiandien – ne kaip tada, – pati tauta reikalauja teisės, tiesos ir atskaitomybės!

Šiandien – labiau negu tada, – gražių kalbų ir pažadų nebeužtenka. Ryžtinga akcija neatidėliojamai privalo kalbėti už save. Tauta mums duoda pavyzdį.

Sveikinant XI-ji Amerikos Lietuvių Kongresą linkime, kad išneštos rezoliucijos pateisintų į mus dedamas viltis, išskildamos virš eilinių rūpesčių, nesutarimų. Ryžtas, išipareigojimas ir atsakomybė tepriylgsta sesių-brolių pastangoms Tėvynėje! Pajėgiausi lai tiesia gaires darbui, kad visi galėtume būti tame pačiame kelyje su Tauta!

(d)

Išsiriavę paskutiniam patikrinimui Tabor Farm svetainėje ...

Paskutinis patikrinimas...

(Atkelta iš 1 psl.)

kilo a.a. kol. Juozui Vaičjurgui prieš 4 metus, Bostone. Jis, pasitaręs su kitais Bostono kolegoms, kol. Viktoru Kubiliu ir kol. Jonu Vizbara, pradėjo rinkti medžiagą apie XX laidą. Ir paaiškėjo, kad laisvame pasaulyje yra 32, o Lietuvoje 23 šią laidą baigusieji iš 113 baigusių.

Kol. Juozui Vaičjurgui mirus, tą darbą tęsė kol. Viktoras Kubilius.

Pagaliau, surinkus medžiagą ir gavus pritarimą iš 25 kolegų, buvo nutarta rengti suvažiavimą ir Chicago buvo pasirinkta kaip patogiausia vieta.

Chicagoje gyveno keleta kolegų ir vienas jų, kol. Vytautas Poderys sutiko priimti atsakomybę ir pareigą šiam suvažiavimui vadovauti su kol. Jankūno ir kol. Kažemėkaičio pagalba, ką jis ir atliko su pasigėrėjimu.

Po pranešimų buvo išklausyta sveikinimai raštu ir žo-

džiu.

Pasivašinę skaniais užkandžiais ir kavute, suvažiavimo dalyviai pakilo kelionei į Tabor Farm vasarvietę, kur buvo numatyta praleisti keletą dienų, skirtų atspazinimui, prisiminimams ir pabendravimui. Suvažiavo virš 40 žmonių, įskaitant ir šeimas.

Tabor Farm svetingoje vasarvietėje buvo prisiminti kollegos laisvame pasaulyje ir Lietuvoje. Lietuvoje esantys yra sunkioje padėtyje; amžius ir sugriauta sveikata, areštuose ir Sibiro ištėmimo, labai sunkina jų gyvenimą.

Šioks toks asmeniškasis ryšys su keleta kolegų yra ir todėl nutarta jiems padėti. Čia pat buvo sumesta keletas šimtų dolerių, prašant visų ir toliau jiems padėti ateityje asmeniškai, bent tuo tarpu, iki geresnis kontaktas bus sudarytas.

Buvo diskutuota mirusių kolegų Lietuvoje ir laisvame pasaulyje, kapų sutvarkymu. Tam reikia tikslesnių žinių. Todėl prašyta, kad kol. Poderio grupė ir toliau palaikytų abipusį kontaktą ir sužinotų ką ir kaip galėtumėm tuo reikalu padaryti.

Prisiminus mirusius ar žuvusius kolegas, atsistojimu ir vienos minutės susikaupimu, pagerbti paprašė kol. Poderys.

Vakarinis patikrinimas buvo šeštadienį. Buvęs kuopininkas kol. Jonas Stelmokas šaukė pavardes visų kuro karininkų pavardes, o tos dienos 'budėtojas' kol. Viktoras Kubilius atsakinėjo už tuos kolegas kurių čia nebuvo arba kurie yra žuvę partizanų kovose, nukankinti bolševikų kalėjimuose ar mirę Sibiro tremtyje.

Tai buvo pats dramatiškiausias momentas šio suvažiavimo metu.

Paskutinė tema buvo "Lietuvos Laisvės ir Jos Kariuomenės Perspektivos".

Šią temą labai įdomiai pristatė kol. V. Poderys, padarydamas plačią ir įdomią apžvalgą, šių dienų padėties ir galimų perspektyvų ateityje. Po ilgų diskusijų buvo prieita nuomonės, kad Lietuva žengia pilno atgimimo keliu, ir kad mums tremtyje, reikia Lietuvai visokeriopai padėti, kaip asmeniškai taip ir per lietuviškas organizacijas.

Buvo entuziastų, kad reikėtų po kiek metų ir vėl susirinkti, bet atrodo, kad prie mūsų amžiaus tai tik graži idėja.

Jonas Stelmokas.

PARAMA DIRVAI

Atnaujindami prenumeratą ir kitomis progomis Dirvai aukojo:

E. Bulotienė, Detroit	20.00
J. Liutkenis, Chicago	5.00
V. Gelažius, St. Petersburg	5.00
Dr. W. Bergen, W. Hyannis	10.00
P. Sapalas, Lemont	5.00
Union Pier Lietuvių D-ja	25.00
Dr. V. Raulinaitis, Chatsworth	15.00
A. Andriūšis, Dorchester	15.00
K. Kynas, St. Petersburg	20.00
G. Leonas, Bradford	25.00
M. Gilvydis, Farington	15.00
D. Martinkus, Sunrise B.	5.00
XY, Uniondale, NY	25.00
V. Burneikienė, Hartford	50.00
L. Kubilius, Hamiltona	10.00
J. Stelmokas, Lansdowne	20.00
W. Hoffman, Oak Lawn	5.00
V. Skirgaila, Weston	10.00
S. Klimas, Little Falls	10.00
A. Šležas, Dorchester	5.00
V. Genienė, Chicago	5.00
H. Janušis, Morgan Hill	1.00
G. Venk, Toledo	25.00
V. Kaupas, Centerville	10.00
Tėvai Jėzuitai, Cleveland	25.00
L.A. Lietuvių Tautinis Centras	30.00
L. Kapeckas, Hartford	5.00
J. Gutauskienė, St. P'burg	5.00
V. Česnavičius, Richmond Hill	20.00
B. Bacevičius, Warren	25.00
A. Strimaitis, Highland Hts.	5.00

Visiems aukotojams nuoširdžiai dėkojame.

**EXPERIENCED
TOOL CUTTER / GRINDERS
AND LEAD PERSON POSITION
AVAILABLE**

Progressive co with good benefits & working conds accurate person to sharpen/grind form drills, form tools, reamers, mills & taps. 5 yrs. exp with No. 2 Cincinnati or equivalent. Relocation also available. Send resume to:

INSTRUMENTATION PRODUCTS INC.
P.O. Box 2898 • Harlingen, TX 79551
(33-39)

Sukaktuvininkų žmonos, dalyvavusios suvažiavime ... Iš kairės: Kubilienė, Eidukonienė, Sudžiuvienė, Balčiūnienė, Mažeikienė, Paulionienė, Savėnienė, Bložienė. Antroje eilėje: Latožienė, Liaubienė, Poderienė, Čizinauskienė, Jankūnienė, Vaičjurgienė, Kažemėkaitienė.

Kur Rytai susitinka su vakarais...

Henrikas Stasas

Istorijos bėgyje Mažoj Azijoje susitiko ne tik skirtingos kultūros, bet ten išsivystė ir unikalūs šių kultūrų mišinys. Turkija yra ryškiausia šių kultūrų sintezės atstovė, su didžiausiu graikų, romėnų ir Bizantijos istoriniu palikimu. Antikinės kultūros paminklai čia išbarstyti po visą kraštą: dorėnų ir jonėnų kolonos rikiuojasi šalia aukštų topolių ir kiparisų, granite iškalta teatrai ir stadijonai, kaip milžiniški krateriai saulės išdegintose aukštumose, o antikiniai miestai pavirtę griuvėsių laukus tęsiasi į tolius, kiek tik akis užmato.

Panoramiška ir šio krašto gamta su banguojančiomis aukštumomis, derlingais slėniais, tamsiais granito kalnais ir mėlynais ežerais.

Savo gamtos ypatybėmis Turkija gali pretenduoti net į du iš septynių pasaulio stebuklų: būtent Kapadokija su fantastiškam uolienų formacijom ir Pamukale su vieninteliais pasaulyje tokiais kalcijaus šaltiniais. Tad nesuprantama, kad kraštas su tokiais istoriniais ir gamtos turtais iki šiol taip mažai turistų buvo lankomas. Atrodo, kad turizmo industrijai trūko kapitalo, o gal ir dėl to, kad Turkija ilgą laiką buvo laikoma tamsiu, nekultūringu, nesaugiu ir net barbarišku kraštu.

Vartant V. Beliajaus leidžiamą folkloro 'žurnalą' "Viltis", pastebėjau skelbimą, kad šią vasarą Turkijoje vyks folkloro seminaras ir kartu įdomi kelionė. Kadanigi Turkijoje dar neteko būti,

tad nutariau su žmona šiuo gana viliojančiu pasiūlymu pasinaudoti.

Iš New Yorko skridome į Bruselį, o iš ten į Istantbulą. Tačiau vieną dieną teko Bruselyje palaukti, nes belgų oro linija Sabina tik sekančią dieną turėjo laisvų vietų į Istantbulą. Čia pat aerouoste suradom viešbutį kur palikome iki sekančios dienos. Tame viešbutyje sutikome dar tris asmenis vykstančius į minėtą Turkijoje vykstantį folkloro seminarą: būtent prof. Andy Zeberl, prof. Margaret Mais ir p. Elizabeth Norton. Tad sekančią dieną po pietų jau pasiekėm Istantbulą. Aerouoste labai greit atlikom pasų kontrolės formalumus ir išėjus iš muitinės sutikome jau mus laukiantį seminaro vadovą Bora Oezkoe ir dar 10 į seminarą atvykusių asmenų. Iš čia vykome taksi iki Divan viešbučio, kur mūsų laukė autobusas tolimesnei kelionei.

Išvažiavus iš aerouosto mūsų taksi pasuko į platų greitkelį, kuris lanku ėjo pagal Marmuro jūrą. Iškart pastebėjau, kad patekome į chaotišką judėjimo priemonių: lengvų mašinų, sunkvežimių, autobusų, motociklų ir arklių bei asilų traukiamų vežimų. Popietė buvo karšta, mūsų taksi, žinoma neturėjo vėsavimo, tad gaivinomės tik iš Marmuro jūros sklindančia vėsoma. Artėjome prie Bosforo, kuris plačia vandens juosta čia perskiria Istantbulą ir toliau įsijungia į Aukso Rągą. Tolumoje buvo matyti ir ilgiausias Europos tiltas, ku-

Istantbulo vaizdas.

ris čia jungia du kontinentus Europą ir Aziją.

Istantbulas be vandens būtų neįsivaizduojamas. Vanduo čia neatskiriamas nuo šio miesto romantikos ir jo egzistavimo. Bėgalinės vandens juostos dienos metu čia spindi saulėje lyg milžiniški veidrodžiai, o naktį tamsios vandens masės skandina tūkstančius žiburių, kurių ilgi atspindžiai sudaro tikrą šviesų ir spalvų simfoniją. Vanduo nuolat bučiuoja Istantbulo krantus.

Judėjimas šia popiete slinko gana lėtai, tačiau neužilgo pasiekėm ir Aukso Rągą, kuris Istantbulą dalina į naują ir senąją. Abu krantus jungia du gražūs tiltai Galata ir Ataturko. Prie tilto judėjimas pasiekė beveik mirties tašką, taksi slinko tik po pėdą. Atrodė miestas trokšta nuo žmonių masės, nuo susisiekimo priemonių ir pastatų, kurie čia atrodė prilipę vienas prie kito. Bosforas čia taip pat, kaip ir greitis, mirgėjo pilnas įvairiausio dydžio laivų, laivelų. Viskas čia susiliejo į vieną pilką masę iš kurios vietomis iškyla pilkos grybo formos mečečių kopulos ir aukšti, grakštūs minaretai, kurie čia lyg paryškina tą tūkstanties metų islamo ir Bizantijos junginį. Jei sakoma, kad Turkija yra tiltas tarp Azijos ir Europos, tai toks pasakymas gal geriau tiktų pačiam Istantbului. Kol kas Istantbule ilgiau nesustosiu. Apie šį egzotinį miestą parašysiu plačiau rašinio gale, nes teks į Istantbulą dar sugrįžti ir čia ilgiau pabuvoti.

Pasiekus Divan viešbutį vyko autobusų į Turkijos gilumą. Buvome 15 asmenų grupė ir vadovas: 4 iš Suomijos, 1 iš Naujos Zelandijos, 2 iš Kanados ir kiti iš JAV. Kaip teko vėliau patirti visi bendrakeleiviai buvo daug keliaivę, pažinę ne tik tolimus kraštus, bet ir tautų kultūras, folklorą ir papročius. Seminaro organizatorius ir mūsų kelionės vadovas kilmės turkas, baigęs Berkley universi-

tetą Kalifornijoje, kur įsigijo architekto diplomą, tačiau savo profesija nesiverčia. Be to žymus sportininkas, laimėjęs keliolika aukso medalių pasaulinėje Olimpijadoje ir gabus muzikas, groja apie 15 instrumentų. Būdamas didelis Turkijos patrijotas pasišventė pasaulyje propoguoti turkų kultūrą ir folklorą. Tokius folkloro seminarus rengia jau vienuoliktą kartą.

Istantbulio bazarų triukšmas ir jo pilkos mečetės dabar paliko toli už mūsų.

Autobusus riedėjo greitkelio Ankaros kryptimi. Kai mai ir miesteliai, kuriuos čia pravažiavome buvo labai panašūs į man jau matytus Balkanų kraštuose, tik mečetės su mineretais priminė jog esame islamo pasaulyje. Ūkių pastatai mūriniai, nedideli, dauguma jų supo liekni topolio medžiai. Topoliai netik čia supo sodybas, bet žymėjo ir laukų ir ganyklų ribas. Tai vieninteli medžiai, kuriuos čia teko matyti. Sužinojau, kad tai tautinis turkų medis. Gimus vaikui, Turkijoje paprotys pasodinti tam tikrą skaičių topolių, kurie skaitomi vaiko kračium. Su vaiku kartu užauga ir topoliai, iš kurių jau galima gaminti baldus ar kitus namų apyvokos daiktus. Kadangi Turkijoje miškų labai mažai, tad manau ši tradicija gana praktiška. Laukuose visur dirbama traktoriais, kuriais į laukus priekabose matėsi vežant ir moteris. Bet asilas gal patikimiausia šiam kraštui darbo jėga ir susisiekimo priemonė, nes dažnai pro autobusą praslinkdavo ir kantrus asiliukas su kroviniu ar tik šeimininką nešinas.

Važiuojant į pietus nuo Istantbulio visur buvo matoma labai daug naujos statybos. Abejose greitkelio pusėse rikiavosi eilės raudonų plytų namų, tik deja, nė vienas jų nebuvo užbaigtas. Stovi jie čia grupėmis be langų ir net kai kurie be stogų, lyg kokie vaiduoklių griaučiai. Įdomu, kad niekas prie tos pradėtos

statybos toliau nedirbo. Reikia manyti, kad statybai tėti pritrūko kapitalo. Suprantama laukia iš Vokietijoje dirbančių santaupų: šiuo metu kaip tik ten dirba 2 milijonai turkų.

Toliau pasiekėm Turkijos vidurio aukštumą, kuri savo gamtovaizdu gana nespalinga ir monotoniška. Pro autobuso langus slinko saulės nudegintos ganyklos, kuriose ganėsi daugybė avių ir juodų ožkų. Tolumoje stūksojo rūke paskendę tamsiai mėlyni kalnai, kurie artėjant keitė savo spalvą į jaukią žalumą.

(Bus daugiau)

1989 M. KELIONĖS Į LIETUVĄ

LAPKRITIS

LIETUVA IR SUOMIJA — 14 dienų: 10 d. Lietuvoje, 11 naktų Vilniuje, 1 Helsinkyje.
Kellonė Nr. 102 lapkričio 2-15 \$1,699 iš Bostono ir Niujorko
\$1,882 iš Čikagos

GRUODIS

LIETUVA IR BELGIJA Naujų Metų kelionė, 14 dienų: 9 naktų Vilniuje, 1 Maskvoje, 2 Briuselyje
Kellonė Nr. 129 gruodžio 29-sausio 11 \$1,599 iš Bostono ir Niujorko
\$1,782 iš Čikagos

Ekskursijos į Palangą ir Klaipėdą su pernaktuojimu kiekvienai grupei!

Baltic Tours patarnauja sudarant jūsų artimesiems dokumentus viešnagai pas jus.

Nuperkamos mašinos ir kitos dovanos užsienio valiutos parduotuvėse Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje.

Taip pat pradėdame naują paslaugą, statant paminklus jūsų mirusiems giminiams Lietuvoje.

Platesnei informacijai ir kelionių lankstinukams kreiptis:

BALTIC TOURS

77 Oak St., Suite 4

Newtown, MA 02164

Tel.: (617) 965-8080

Train for careers in

• AIRLINES •

• CRUISE LINES

• TRAVEL AGENCIES

HOME STUDY/RES. TRAINING

• FINANCIAL AID AVAIL.

• JOB PLACEMENT ASSIST.

1-800-327-7728

A.C.T. TRAVEL SCHOOL

Natl. Hdqtrs. 4669 N. Fed. Hwy.

Pompano Bch. FL

FACTORY
Roll Operator-exp'd, pyramid
and plate type, to roll I-beams
and channels. Chalfant Mfg.
Co., 1000 W. River Rd. South,
Elvira, Ohio. (applications
being accepted 8am to 4pm).

ATTENTION

GOVERNMENT SEIZED

VEHICLES

from \$100

Fords, Mercedes, Corvettes, Chevys.

Surplus Buyers Guide.

1-602-838-8885 Ext. A 1753

(37-39)

ATTENTION — HIRING!

GOVERNMENT JOBS —

YOUR AREA.

Many immediate openings

without waiting list or test.

\$17,840 - \$69,485

Call 1-602-838-8885 Ext. R-1753

(37-39)

ATTENTION —

GOVERNMENT HOMES

FROM \$1 (U-REPAIR).

Delinquent tax property.

Repossessions.

Call 1-602-838-8885 Ext. GH 1753

(37-39)

Radijo bangomis į Lietuvą

Bronio Railos naujoji knyga 'KRYŽKELĖS'

Kazimieras Barėnas

Visą pokario metą Vakaruose kartais turėdavome įvairiuose kraštuose dirbančius net bene penkis lietuviškus radijo skyrius, per kuriuos buvo kalbama į Lietuvą. Kai kurie jų išsilaikė iki šiol. Reikia spėti, kad juose bendradarbiavo vis patys gabiausi plunksnos žmonės. O kai mūsų periodinės spaudos publicistika ne visada buvo ir yra aukšto lygio, tai gal būtų pagrindo stebėtis, kad tos, per radiją perteikiamos aktualios ir rimtai paruoštos, medžiagos tik trupiniai patekdavo į spaudą. Sakytume, kad tokia praktika yra apgailėtina.

Vienintelė akivaizdi išimtis yra Bronio Railos radijo paskaitos, kurių štai šiais metais pasirodė jau ketvirta stambi knyga KRYŽKELĖS (480 psl.). Tai yra jo trejų (1986-1988) metų paskaitos, perduotos per Laisvosios Europos radiją, ir šiek tiek papildymų. Tai beveik vienintelis ir pats rimčiausias šaltinis sužinoti, kas radijo bangomis perduodama į tėvynę. Ir įdomus šaltinis. Su mecenatų parama knygą išleido Lietuviškosios Knygos Klubas Čikagoje, o jos viršelį piešė dail. Vytautas O. Virkau.

Tais metais tarybinis pa-

saulis buvo jau apsipažinęs su dviem smarkiai išpopuliarintais rusiškais žodžiais, kuriuos tuoj įsisavino vakarietiškieji žinių perdavimo šaltiniai. Tai glasnost ir perestroika. To glasnost, leidžiančiu platokai naudotis žodžio laisve, kaip matome, gerai praktiškai naudojasi ir lietuviai. Žymiai keblesnis reikalas, žinoma, yra su ta perestroika, nors gal ir į to žodžio rėmus tektų įskaityti leidimą susigrąžinti tautai savo vėliavą, Vytį, himną, kai kurias bažnyčias ir šalia komunistų partijos turėti ir kitokių organizacijų, pirmiausia minėtiną Sąjūdį (tą žodį, matau, įsisavino ir vakarietiškoji spauda ir kitos žinių perdavimo priemonės) ir kitas. Taigi glasnost aiškiau juda, perestroika menkia, bet vis tiek šis ir tas juda, ir dori, savo tautai ir kraštui gera norintieji lietuviai stengiasi išsirūpinti kas galima.

Tačiau ar viskas taip ir rieda teisinga linkme? Žinoma, kad ne. Ši stambi Bronio Railos knyga yra aiškus liudininis kas. Čia juk sudėta 90 gana riboto dydžio tų prakalbų, dar 21 mozaikinis pašnekesys ir pasikalbėjimai su Stasiu Santvaru, Tomu Venclova ir Antanu Gustaičiu, ir paties knygos autoriaus su Rita Baltušte. O kiekvienoj tų prakalbų ar pašnekesių vis iškeliamą kuri nors kliūtis, atsi-duodanti dar stiprių praeities režimo kvapu. Jei kas per tuos metus net ir atidžiai sekė, kas vyksta Lietuvoje ar sovietijos aukštybėse, perskaitęs šią knygą vis tiek pamatys, kad nemaža spragų yra likę, savas susidarytas vaizdas nepilnas. Mūsų paskaitininkas ir daugiau faktų užtiko, ir ilgas darbo patyrimas jam leido užčiuopti tokius suktus tenykščio gyvenimo ir veiklos kabliukus, pro kokius eilinis spaudos sekėjas bus prabėgęs lyg nemačiomis. Žinoma, ne kiekvienam bus sekęsi ir iš faktų pasidaryti tinkamas išvadas, kokias sugeba Bronys Raila.

Knygoje tie radijo pašnekesiai ir paskaitos sudėstytos į devynetą skyrių maždaug pagal artimesnes temas. Todėl kiekvienam skyriuje po 1986 m. rašyto dalyko skaitytojas užtiks tuoj vieną kitą jau 1988 metų data pažymėtą. Tarp tų datų dar kas nors buvo skaityta ir kito pobūdžio temomis, bet tai sudėta jau ki-

visuomeninei bei bažnytinei veiklai. Vaižgantas nuo pat jaunų dienų buvo lietuvių išsivaduojamojo judėjimo įvykių centre, todėl pasakodamas jo biografiją A. Merkelis kartu atskleidžia ir pagrindinius Lietuvos išsivadavimo bei valstybės atkūrimo etapus. Tai kova su spaudos draudimu, knygnešyste, nelegalios ("Apžvalga", "Tėvynės sargas") ir legalios ("Vilniaus žinios", "Viltis" ir kt.) spaudos organizavimas bei redagavimas, Valstybės Tarybos veikla ir nepriklausomybės paskelbimas. Autorius remiasi paties Vaižganto žodžiu, amžininkų atsiminimais šiandien sunkiai prieinamomis publikacijomis to meto periodikoje, archyvine medžiaga, todėl jam pavyko sukurti labai ryškų, gyvą, išimantį Vaižganto paveikslą.

Toliau duodama trumpa Aleksandro Merkelio biografija. Žodis trečiajam leidiniui baigiamas šia pastraipa:

"Ši kultūros palikimo knyga skirta plačiai visuomenei. Leisdami ją tikimės bent iš dalies kompensuoti publikacijų apie nepriklausomos Lietuvos kūrėjus stoka, taip pat paskatinti šiandienos literatūros mokslininkus įvertinti juos objektyviau – ne vien per klasinės pozicijos prizmę."

Monografijos "Juožas Tumas-Vaižgantas" trečiasis leimasis Vagos išleistas nepaprastai dideliu tiražu – net 100,000 egzempliorių.

Aleksandro Merkelio monografija

JUOŽAS TUMAS-VAIŽGANTAS

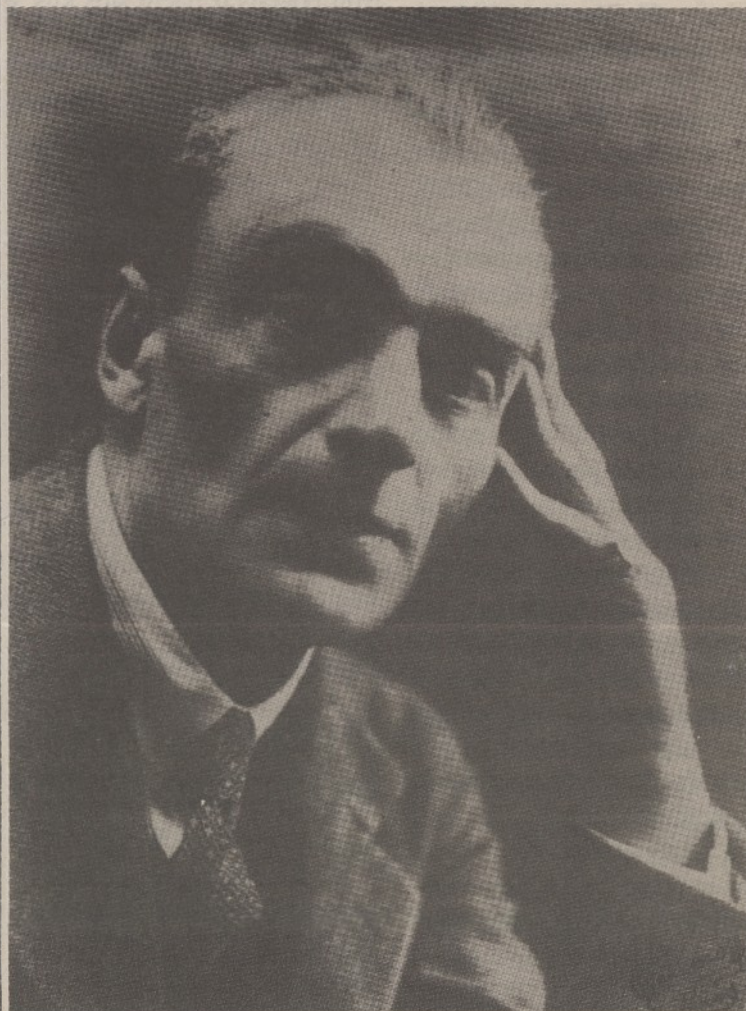
išleista Lietuvoje 100,000 tiražu

Kan. Juozo Tumo Vaižganto 120 metų gimtadienis š.m. rugsėjo 20 d. iškilmingai paminėtas Lietuvoje ir ta proga buvo išleista Aleksandro Merkelio JUOŽAS TUMAS-VAIŽGANTAS trečiasis (fotografuotinis) leidimas. (Vaga, Vilnius 1989, XIV-400 psl.)

Vagos direktorius Aleksandras Krasnovas, įvade "Žodis trečiam leidimui", be kitko, taip rašo:

"Kodėl nuspręsta pakartotinai leisti A. Merkelio knygą "Juožas Tumas Vaižgantas", nors turime net dvi tarybiniais metais išleistas monografijas apie Vaižgantą – A. Vaitiekūnienės "Vaižgantas" (1982) ir A. Radzevičiaus "Vaižgantas lietuvių prozos kryžkelėse" (1987)? Pirmiausia todėl, kad A. Merkelio knyga parašyta gražia, sklandžia, taisyklinga lietuvių kalba. Pasakojimas pagyvintas dialogais, beletrizuotais vaizdeliais. Antra, tarybinio laikotarpio tyrinėjimuose į Vaižgantą dažniausia žvelgiama tik kaip į rašytoją, analizuojama jo kūrybos tematika, idėjos, stilius, meninės sintezės problemos. Biografijai, asmenybei, politinei veiklai skiriama daug mažiau dėmesio. Netgi priešingai, stengiamasi užtušuoti, prislopinti tuos veiklos aspektus, kurie charakterizuoja jį kaip tautinio atgimimo, nepriklausomos Lietuvos kūrėją. A. Merkelio monografijoje grožinė kūryba liečiama tik prabėgomis, daugiausia vietos skiriama biografijai, asmenybei,

Prisiminė Oskaro Milašiaus 50 m. mirties sukaktį

Prancūzijoje poeto Oskaro Milašiaus gerbėjų draugija – Les Amis de Milosz Association, – spalio 14-15 d.d. Sarbonne, Paryžiuje, surengė akademiją paminėti jo 50 metų mirties sukaktį. Jo gimnaitis, Nobelio literatūros laureatas Česlovas Milašius kalbėjo apie Oskarą Milašių, jo kilmę ir tremtį. Oskaras Milašius – Lietuvos diplomatas, pirmasis Lietuvos atstovas Prancūzijoje, – mirė 1939. Poeto kūrybos paroda atidaryta George Pompidou centre Paryžiuje ir tęsis iki spalio 30 dienos

tuose skyriuose. Tačiau jeigu knygos skaitytojas turės noro pasitikrinti, kas iš eilės pamečiui buvo perduota radijo bangomis, galės tai padaryti, nes po kiekviena paskaita yra įrašyta data. Metrikacijos negalima pasigesti, o tai labai paranku, kai nori išsiaiškinti, kas po ko aktualaus mūsų krašte vyko.

Šitai sudėstyta knyga pradedama paskaita apie 1986 m. į Vakarus perduotą "Socialistinio atsinaujinimo sąjūdžio" stambų manifestą, kuris svetur lietuvių spaudos, rodos, buvo sutiktas vienur palankiai, o kitur abejingai, gal kiek daugiau priešiška. Remdamasis kelių vakarietiškų kraštų spaudos svarstymais, mūsiškis radijo paskaitininkas linkęs daryti išvadą, kad manifestas yra tikras, o ne koks nors KGB gaminytis. Tačiau Br. Raila nebūtų kas jis yra, jeigu nemestų platesnio žvilgsnio, kas tame manifeste iškeliamą ir kokios tikrovės esama, kai oficialiai jau skelbiama žodžio laisvė, o vyriausiojo valdovo antrininkas Ligačiovas reikalauja ir toliau vien garbinti komunistų statybos herojus. Kviečiami grįžti emigrantai ir pabėgėliai, ir kai kurie jų susivilioja būsimojo laisvės. Bet paskaitos autorius, turė-

damas galvoje, kad režimo šulai ir toliau stengiasi šiaip taip gydyti tegu ir nepagydomą, išpėja būti atsargiems.

Tokios išplėstinės temos, žinoma, patrauklesnės skaitytojui negu būtų tuo atveju, jei gu būtų vien pats manifestas ir jo tikrumas pasvarstytas. O Br. Raila šitai pateikia visas temas, ir todėl supranta, kodėl jo raštai mielai išgraubstomi ir skaitomi. Ir tai ne vien argumentų parinkimas ar stiliaus aiškumas ir įtaigumas nusveria, bet ir anas dėstymo tirštumas, ir ieškojimas, ir suradimas vienas kitą paremiančių duomenų.

Tų pasikartojančių ar panašių įvykių pasitaiko ir kitais metais. Ir štai tame, jau minėtame pirmame skyriuje yra dar septynetas paskaitų, bet jau iš 1987-1988 metų. Jas visas jungia plyšys tarp tikrovės ir 'naujo mąstymo', tarp naujai skelbiamų idėjų ir vis tebesikartojančios senamadės praktikos.

Šitai po skyriaus prasekant, paaiškės, kad ne tik slepiama, bet ir norima slėpti teisybę, kaip dėl teisybės sakymo skundžiasi tarybinė Lietuvos spauda, vadinama tai šmeižtais, nors pati nesiskaitydavo su jokiais

(Nukelta į 6 psl.)

RADIJO BANGOMIS I LIETUVĄ...

(Atkelta iš 5 psl.)

žmogiškos pagarbos dėsniais. Br. Raila net ne kartą primena ir savo atvejį, nes jis ten oficialiosios spaudos ir radijo dažnai būdavo puolamas dėl nenuolaidžiai sakomos teisybės, o taip pat ir kitų, kurie be jokio žmogiško saiko buvo apžmeičti visokiais iš piršto išlaužtais išmisiais (Tomas Venclova, Jonas Jurašas, Aleksandras Štomas ir kiti).

Tų, senos stalinistinės propagandos atgyvenų, dar vis užtenka iki šios. Štai ir dabar apie padėtį anais 1986-1987 m. Vilniaus "Vakarinės naujienose" (1989.VII.4) rašanti Irena Tiškutė primena, kad tada jau griudė žodžiai viešuma, demokratija. Bet tai buvo tik žodžiai, nes tuometinė aukščiausioji Lietuvos ideologinė valdžia cenzūros pagalba vis dar bandė formuoti visuomenę. Todėl visokie tariamieji istorikai vis gali rašyti apie pasaulinius mokslus paskandinti kraujuose komunistinę valdžią ir partiją anais metais, kai su rusų kariuomene atsiųstas Maskvos agentas Kapsukas buvo bebandęs valdyti, apie Lietuvos vyriausybės tariamas pastangas atiduoti kraštą Vokietijai ir panašias, jokio istorinio pagrindo neturinčias fantazijas. Atkirtis jiems reikalingas, ir Br. Raila radijo bangomis klausytojams Lietuvoje pateikia žinių, kas iš tikro buvo ir kas iš piršto išlaužta.

Arba iki šiol per išstisus dešimtmečius vis buvo juodinas partizaninis pokario pasipriešinimas. Anksčiau nemaža kalbėjęs tomis temomis, šįkart Br. Raila radijo paskaitose prisimena svetur atsidūrusius rezistentus ir jų darbus: Juozą Ambrazevičių, Brazaitį, Fabijoną Neveravičių, Karolį Drungą. Jis kritiškai apžvelgia kai kurias Lietuvoje išleistą knygą, kurių vienos susilaukia teigiamo vertinimo (Leono Gudaičio apie lietuvių spauda ir kultūros žurnalus, Vytauto Petkevičiaus apie "Paskutinį atgailos amžių", iš dalies Vacio Reimerio poemą apie revoliucinį skersvėį), kitos neigiamo (Alfonso Bieliausko "Vilniaus kalneliai"), kur be saiko iškraipoma paskutinių metų nepriklausomos Lietuvos istorija ir kt.).

Yra Br. Raila pristatęs Lietuvos klausytojams ir kai kurias svetur išleistas reikšmingas knygas (Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio raštų serija, Broniaus Kvickio aprašytas Lietuvos vyskupijų istorijas, prof. Violetos Kelertienės sudaryta monografinė knyga apie Marių Katiliškį "Išėjęs negrįžti", Alfonso Šešplaukio-Tyruolio "Lietuva pasaulinėje literatūroje", Alės Rūtos "Tarp ilgesio ir tėviš-

kės", Vytauto Alanto "Aušra Paliūnuose").

Daug paskaitų, daug temų, tai kai kur jas visas trumpam straipsniukštyje ir suminėsi! Gal dar priminkim bent tuos idomius pasikalbėjimus su trim poetais ir pačiu šios knygos autorium. Pirmiausia du vyresnieji: Stasys Santvaras ir Antanas Gustaitis. Abiejų po rinktinę kiek ankstėliau buvo išleista Lietuvoje ir ten, atrodo, teigiamai jų kūryba buvo priimta. Tik ščia, svetur, susirado tautiečių, kurie abu poetus ėmė spaudoje pulsti ir kitaip niekinti. Būdinga, kad apie Lietuvoje išleistą Santvaro rinktinę mūsų spaudoje neišdrįso net nė menkiausios recenzijėlės išspausdinti – turbūt iš baimės neužrūstinę, tegu ir retų piketuotojų, nešiojusių kišenėse plytgačius... O Stasys ir pasikalbėjime su Br. Raila primena svetur gyvenančių rašytojų nutarimą, kad yra ne dvi lietuvių literatūros, bet viena. Taip dabar sakosi ir Lietuvoje gyvenantieji rašytojai.

O pasikalbėjime, žiūrėkit, kokių dėmesio vertų minčių paberia šis mūsų vyriausios kartos poetas ir be galo darbštus kultūrininkas.

Labai įdomūs ir tie du platus pasikalbėjimai su poetu Antanu Gustaičiu apie puolimus dėl Lietuvoje išspausdintos jo rinktinės, ir dėl jo kūrybos pobūdžio.

Su Tomu Venclova kalbėta si dar 1987 m. apie jo akademinį ir visuomeninį darbą ir dar tik pradedančią ryškėti gorbačiovinę politiką. Šios knygos autorių pakalbino kitame radijuje – Amerikos Balse – dirbanti Rita Baltušytė, ir Bronys Raila pakalbėjo apie lietuvišką žurnalizmą šiaurės ir anapus, ir kai kuriuos tokių darbą dirbusius ar tebedirbančius asmenis. Kartu buvo prisimintas ir radijo žurnalizmas. O Broniui tokių darbą yra tekę dirbti ir Lietuvoje. Tik tada čia pat buvo radijas ir jokių magnetofono juostelių su įkalbėtu tekstu nereikėjo niekur siuntinėti – viskas čia pat Kaune: ir radijas ir bendradarbis. Ir tai buvo prieš 50 metų, nepriklausomoje Lietuvoje, kuri dabar pradėjo atgimti!

K. Barėnas

• **Bronys Raila. KRYŽKELĖS.** Radijo prakalbos į Lietuvą, 1986-1988 metai. Ketvirtas rinkinys. 480 psl. Aplanko dailininkas — Vytautas Virkau. Išleido Lietuviškos knygos klubas, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. Kaina 10 dol.

NEPAMIRŠKITE
ATNAUJINTI
DIRVOS
PRENUMERATĄ

1941-ųjų vasara Nepriklausomybės siekių šviesoje

„1940 m. rugėję antrąją pusę Lietuvos diplomatinis šefas Lozoraitis buvo sušaukęs Romoje Lietuvos pasiuntinių ir įgaliotų ministerių konferenciją. Be paties St. Lozoraitio, joje dalyvavo St. Girdvainis, P. Klimas, E. Turauskas ir K. Skirpa, V. Gylis, B. Balutis ir J. Saulys konferencijoje nedalyvavo. Taip pat, dėl didelio atstumo nuo Romos, negalėjo dalyvauti P. Zaidekis ir K. Graužinis. Konferencijoje buvo nutarta: „Sudaryti Lietuvos Tautinį Komitetą, kurio vyriausieji uždaviniai bus derinti visų lietuvių darbą Nepriklausomai Lietuvos Valstybei atstatyti, ir, ligi Lietuva bus okupuota, rūpintis Lietuvos valstybės ir tautos reikalais“. Tai eilutės iš Generolo St. Raštikio atsiminimų. Nuo Lietuvos Tautinio Komiteto LTK sudarymo galimė pradėti matuoti ir skaičiuoti žingsnius, kuriais buvo einama į audringą 1941 m. vasarą, kai vėl, tegu ir neilgam, Lietuvos Nepriklausomybė buvo atstatyta. Slandien, taip vieningai visą prabilę apie reikalą kuo greičiau likviduoti nusikaltamą Hitlerio — Stalino susitarimų padarinius, turime prisiminti, kad lietuvių tauta, dar prieš 48-erius metus griežtai ir vienareikšmiškai pasisakė už Nepriklausomybę, krauju nuplovę gėdą, užtraukę tų, kurie važiuo pasivėžti „saulės“ į Lietuvą.

Šitai vertinant 1941 m. birželio įvykius ir trumpą prof. J. Ambrazevičiaus vyriausybės gavimo laikotarpį, visai logiškai kyla noras išsamiau susipažinti su tuo, kas vyko po jau minėtos konferencijos Romoje, nuspalvinti dar vieną „baltą dėmę“ mūsų istorijoje.

Taigi, jau 1940 m. rudenį užsienyje likę lietuvių politikai pradėjo galvoti apie Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimą. Prioritetas šioje veikloje aiškiai tenka buvusiam Lietuvos pasiuntinui Vokietijoje K. Skirpai. Ilgametis Smetonos režimo oponentas, vienas žymiausių to meto lietuvių politikų sau užsibrėžė didelį tikslą. K. Skirpa, manęs jog, kad „niekas kitas, kaip A. Smetonos „politikos linija“ buvo užtraukusi Lietuvai didžiąją birželio 15 dienos nelaimę“, siekė, jog dabar emigracijoje atsidūręs eksprezidentas būtų atribotas nuo tolesnės politinės veiklos. Neatsitiktinai ir Romos konferencijoje buvo nutarta „nedaryti A. Smetonos jokių centrinių veiksmų, atkuriant Lietuvos valstybinį suverenumą“. Tai turėjo garantuoti LTK didesni Lietuvos gyventojų pasitikėjimą, nors reikla pasakyti, kad net tarp pačių lietuvių veikėjų užsienyje visiško sutarimo ir nebuvo, neišvengta net konfliktų.

K. Skirpa Vokietijoje aktyviai ruošėsi būsimam sukilimui prieš bolševikus Lietuvoje. Jis suprato, kad neįmanoma pagrindinio veiksmo okupuotoje teritorijoje vadovauti iš užsienio, tačiau jo, kaip vieno iš naujos politinės organizacijos — Lietuvių Aktyvistų Fronto (LAF) vadovų, o kartu ir visos Fronto vadovaujančios grandies Berlyne, tikslas buvo sužinoti ko galima ir ko negalima tikėtis iš vokiečių, ir kaip reikėtų iš anksto pasiruošti rusų-vokiečių ginkluotą konfliktą išnaudoti Lietuvos atkūrimo tikslui. Taip atsirado instrukcija „Nurodymai Lietuvai išlaisvinti“. Yra žinoma, kad prieš karą ji buvo pasiekusi Lietuvą.

Apie pasiruošimą tokiai akcijai, negalėjo nežinoti vokiečių be vokiečių žinios. Priešingai, Skirpa net aktyviai bendradarbiavo su reicho karine vadovybe. Tas bendradarbiavimas buvo pasiekęs net tokį laipsnį, kad vokiečiai buvo pažadėję paruošti lietuvių parašutinkų, kuriuos karo pradžioje būtų buvę galima nuleisti į Lietuvą. Kandidatus į parašutinkus atrinkinėjo pats K. Skirpa. Jis taip pat pasirinko ir vertėjus vokiečių daliniams, žygiavusiems per Lietuvą. Esant tokiai situacijai LAF vadovybė ruošėsi net suformuoti lietuvių brigadą, kuri galėtų įgyti ir išvaduotą Lietuvą. Deja, tai jau nepavyko, nes šiam sumanymui pasipriešino pats Hitleris. K. Skirpa prisimena: „Buvo pasidaryta neabejotinai aišku, jog mūsų ir vokiečių keliai išsiskiria: mums rūpėjo atkurti Lietuvos valstybinį suverenumą, nesibijant net didžiausių aukų, o vokiečiams — prie to neprileisti ir tik išnaudoti mūsų pasiryžimą vokiečių atsimetimas jau buvo toli nuėjęs galima spręsti iš to, kad jie galvojo nebe apie LAF aprūpinimą ginklais, bet jau planavę jo padalinių nusiginklavimą, kai tik tai pasirodytų praktiškai įmanoma.“

Vokiečių nedraugiška politika dar labiau išaiškėjo, kai 1941 m. balandį Rytų reikalus perėmė spręsti Rozenbergas. Skirpa ir kiti aktyvistai pajuto aiškų spaudimą atsisakyti Lietuvos nepriklausomybės reikalavimo ir pasitenkinti „išlaisvinimo“ šūkiu. Rozenbergo ir Gestapo tarnybos pabandė sukiršinti K. Skirpą su tuo metu į Vokietiją pabėgusiu gen. J. Raštikiu. Imtasi žygių, tarsi norint prastumti Raštikį į LAF ly-

derius, šiam pačiam to visai nesiekiant. K. Skirpa „užkibo“ ant šito kabliuko ir tai dar labiau sukomplikavo padėtį. Karui artėjant, vokiečių požiūris į Pabaltijo valstybių, taigi ir Lietuvos, ateitį, vis labiau aiškėjo. LAF vadovybė paslekė žinios, jog Vokietijos užsienio reikalų ministerija tikrai nesirengia atstatyti šių kraštų nepriklausomybės, bet numato joms suteikti tik ribotą autonomiją. Dar po kurio laiko buvo sužinota, kad projektas dėl Pabaltijo valstybių ateities iš užsienio reikalų ministerijos jau perduotas į nacionalsocialistų partijai... Skirpa griebėsi bene labiausiai jam pakenkusio žingsnio — išsiuntė užsienio reikalų ministerijai memorandumą, kur kalbama apie nepriklausomą Lietuvą, apie būsimą sukilimą, siūloma nedaryti ministeriui Skirpai kliūčių iš anksto paskelbti būsimąją Lietuvos vyriausybę. Memorandumas nenoromis, bet buvo priimtas.

O karas artėjo. Jau birželio 15 d. amerikiečiai žurnalistas iš patikimų šaltinių „suuošė“, jog rusų-vokiečių karas prasidės po savaitės, ir jie neapsiriko... Birželio 22 d. K. Skirpa Berlyne sudaro Lietuvos vyriausybę. Tai apiforminama labai nesunkiai. Kadangi Lietuvos respublikos prezidentas gyvena JAV ir į Berlyną atvykti negali, bent jau formaliai laikantis Konstitucijos, aktą siūlantį Skirpai sudaryti vyriausybę, pasirašo Lietuvos Tautinio Komiteto pirmininkas E. Galvanauskas.

K. Skirpos Berlyne paskelbtos vyriausybės sąrašas — vienuolika pavardžių:

1. Ministeris pirmininkas ir užsienio reikalų ministeris K. Skirpa,
2. Krašto apsaugos ministeris generolas S. Raštikis,
3. Vidaus reikalų ministeris advokatas P. Gužas,
4. Finansų ministeris inžinierius E. Galvanauskas,
5. Teisingumo ministeris advokatas R. Skipitis,
6. Žemės ūkio ministeris P. Karvelis,
7. Darbo ir socialinės apsaugos ministeris K. Brunius,
8. Svetimo ministeris profesorius A. Macelėnas,
9. Susisiekimo ministeris inžinierius Augustaitis,
10. Propagandos ministeris A. Gerutis,
11. Valstybės kontrolerius prokuroras K. Zalcauskas.

Tris kartus tą dieną K. Skirpa prašėsi priimamas vokiečių užsienio reikalų ministerijoje, tačiau nesėkmingai. Tą dieną, o taipogi ir vėliau lietuvių per vokiečių įtaigas rūpinosi išgauti jų buvusius atstovybės namus, tuo metu užimtus Tarybų Sąjungos ambasados, tačiau irgi nesėkmingai. Ant pasiuntinybės tvoros viso labo tebuvo tik pakabinta lietuviška trispalvė...

Berlyne sudarytoji laikinoji vyriausybė taip ir nepradėjo darbo, nes jau birželio 23 d. paslekė žinia iš Lietuvos, jog ten įvyko sukilimas, kad išvalyta nuo raudonųjų Lietuvos sostinė Vilnius, buvusi laikinoji sostinė Kaunas ir, kad Kaune sudaryta Lietuvos laikinoji vyriausybė. Jos sudėtis buvo tokia:

1. Ministeris pirmininkas gen. št. pulkininkas K. Skirpa,
2. Užsienio reikalų ministeris advokatas R. Skipitis,
3. Krašto apsaugos ministeris generolas St. Raštikis,
4. Vidaus reikalų ministeris advokatas Vl. Nasevičius,
5. Finansų ministeris ekonomistas J. Matulionis,
6. Žemės ūkio ministeris profesorius B. Vitkus,
7. Svetimo ministeris profesorius J. Ambrazevičius,
8. Teisingumo ministeris M. Mackevičius,
9. Pramonės ministeris inžinierius Dr. Damskis,
10. Prekybos ministeris advokatas Vyt. Statkus,
11. Darbo ir socialinės apsaugos ministeris dr. J. Pajaujįs,
12. Sveikatos ministeris dr. K. Vencius,
13. Savivaldybių ministeris inž. Vyt. Landsbergis-Zemkalnis,
14. Susisiekimo ministeris inž. A. Novickis,
15. Valstybės kontrolerius ekonomistas P. Valnauskas.

Trys sukilėlių vyriausybės nariai gyveno Berlyne. Tai — Skirpa, Skipitis ir Raštikis. Skirpa tuoj pat ėmė veikti, bet vokiečių palankumo jis, kaip minėta, jau nebeturėjo, tad viena nesėkmė po kitos slėgė jį. Užsienio reikalų ministerijoje jis rado didelį nepasitenkinimą tuo, kas įvy-

ko Lietuvoje. Vienas aukštas vokiečių pareigūnas ūpač priklausijo Skirpa dėl to, kad Lietuvos vyrausybė buvo paskelbta be vokiečių žinios. Tai, esą povojinga daryti tada, kada vokiečių kariuomenė kariauja su rusais dar Lietuvos teritorijoje. Ir, apskritai, Lietuvai tai gali brangiai atseiti. Birželio 25 d. Skirpa buvo iškviestas į Reicho vyriausiąją saugumo valdybą. Ten jam buvo paskelbta, kad jis be svetimų šalių skyriaus vedėjo policijos komisaro Legato žinios niekur negali išvykti iš buto. Tai reiškė namų areštą. Skirpos politinė veikla beveik nutrūko. Vokiečiai, norėdami dar labiau suskaldyti LAF vadovybę, ir galbūt tikėdamiesi naudoti vieną generolą Raštikį išleido iš Berlyno į Lietuvą, kiti gi, tiek vyriausybės nariai, tiek LTK veikėjai, buvo pabandyti izoliuoti nuo Lietuvos. Susidariusi tokia situacija, sukilėlių vyriausybei Lietuvoje ėmėsi vadovauti švietimo ministeris, profesorius J. Ambrazevičius, vėliau vadintas Brazalčiu. Prasidėjo dar vienas labai specifinis kovos už nepriklausomybę etapas. Bet apie tai kiek vėliau. O kol kas dar sugrįžkime į sukilimo dienas. Pasakoja sukilėlių štabo viršininkas A. Bendinskas:

„Istoriografija šiandien sąmoningai ar nesąmoningai meluoja. Visi sako, kad sukilimas buvo pradėtas birželio 23 d. Sukilimas prasidėjo ne 23 d., o žymiau anksčiau. Tai buvo Lietuvos Aktyvistų Fronto žmonės, organizuoti visoje Lietuvoje, visuose miestuose ir miesteliuose. Kal prasidėjo masiniai išvežimai, tai yra užfiksuota eilė faktų, kai tie, kurie atvažiavo aktyvistus išvežti, buvo ten pat užmušti. Kiti pasitraukė. Tai buvo mobilizacijos pradžia. 22 birželio, prasidėjus karui, Fronto štabe buvo tuoj pat paskelbta išplėstinė mobilizacija, pradėta jungti būrius ir užiminti svarbias strategiskai vietas. Visa tai mums pavyko ne 100 proc. Štai iš visų Kauno tiltų buvo išsaugotas tik vienas — Vilijampolės. Antra užduotis — reikėjo nuginkluoti ir užiminti strategiskai svarbias įstaigas. Pirmiausia — Kauno miesto miliciją. Šitas aktas mums pavyko visai be kraujo, nes dalis milicininkų, žinoma, nedidelė, buvo Fronto žmonės ir daug padėjo. Be kraujo buvo paimtas ir saugumas. Iš ten buvo išleisti politiniai kaliniai. Didesnis pasipriešinimas buvo, kada reikėjo paimti Radijo stotį. Radiofonas buvo Daukanto g., o stotis — Vytauto kalne. Ten įvyko susišaudymas, žuvo studentas Zivatauskas. Kai stotis buvo paimta, birželio 23 d. rytą, tarp 9 ir 10 val. trim kalbom buvo paskelbta Lietuvos nepriklausomybė 16 Vasario akto pagrindu. Lietuviai kalba pareiškimą skaitė Prapuolenis, vokiečių kalba — Damušis, prancūzų — daktaras Ivinskis.

Vietiniai funkcionieriai, vietiniai bolševikai jau bėgo iš miesto. Bėgdami jie ėmė įspėjinti apie įvykius ir rusų kariuomenę. Fronto štabe momentaliai buvo išleistas įsakymas: „Tvarkingai besitraukiančios Raudonosios armijos karių neliesti! Ir tai buvo griežtai vykdoma. Žinoma, tokiems kariams, kurie atitrūkdavo, kurie eidavo plėšti parduotuvę, be jokio pagrindo užpuoldinėdavo žmones (taip be niekur nieko jie nušovė studentą Svedkauską), tokiems pasigalėjimo nebuvo. Juk karas yra karas.

Bet bolševikai nesiruošė kariauti garbingai. Taip buvo susprogdinti tiltai. Štai Aleksoto tiltą bolševikai susprogdino su besitraukiančiais savais žmonėmis, arkliais, technika. Jiems jau buvo nesvarbu. Jie nežinojo kur bėgti, ką daryti. Ilgiau buvo ginamas Panemunės tiltas. Susprogdinti tiltai atliko dvigubą funkciją: pirmiausia tie rusų kareiviai, kurie po sprogdinimo liko gyvi, bėgo link Ukmergės Savanorių prospektu. Ten jie sutiko atvykstančią tankų diviziją Kaunui malšinti. Kada tie kareiviai pradėjo netvarkingai atšikinti, kad Kaune kažkas dedasi, kad čia jau vokiečiai tiltus sprogdina ir t. t., tai tankistai nebevažiavo toliau ir tankų divizija pasuko atgal. Tokiu būdu Kaunas liko išgelbėtas nuo sugriovimo, nuo didelio kraujo praliejimo. Antra, susprogdinus tiltus, kai kurių specialistų nuomone, buvo sutrukdyta vokiečiams greitai įžgytioti į Kauną. Jie Kaune buvo tik birželio 25 d. pavakary! Bet šiandien kyla ir toks klausimas: kodėl vokiečiai iš Marijampolės 55 km turėjo eiti dvi su puse dienos? Peršast išvada, jog vokiečiai, žinodami, kad Lietuvoje paskelbta nepriklausomybė, ir kad čia yra dideli Raudonosios armijos daliniai, tikėjosi jog, rusai išjais Lietuvos intilgentiją. Jie (vokiečiai) juk puikiai žinojo, kas suorganizavo Lietuvos Aktyvistų Frontą.

Birželio 23 d. vakare jau posėdžiavo Lietuvos ministerių kabinetas. Kai kurie ministrai, apie tai kad jie jais paskirti, sužinojo tik per radiją. Mes žinojom, kur jie gyvena, bet surasti kai kuriuos buvo neįmanoma. Štai vienas ministeris buvo įlindęs į rūšį, ir užsidaręs ten spintoje laukė. Situacija mieste buvo neaiški, niekas nenorėjo rizikuoti. Na, o kai ministerių kabinetas posėdžiavo, Fronto kariai, dar „šilti“, apdulkę saugojo juos.

Ryšį su provincija turėjom, nes Telefono — telegrafo stotį pavyko išsaugoti. Ten buvo labai stiprus aktyvistų dalinys. Birželio 25 d. žinojom kas vyksta visoje Lietuvoje! Daugumoje vietų valdžia buvo paimta į mūsų rankas. 26 d. Kaunas nurimo, pradėjo dirbti parduotuvės, fabrikai. Duonos fabrikas išvis nebuvo sustojęs. Ten irgi buvo galingas aktyvistų dalinys ir jie išsau-

gojo fabriką, duona buvo kepama be pertraukos. Jau 26 d. iškilo būtinybė išformuoti sukilėlių dalinius. Tai buvo nuspręsta padaryti 28 d. Priežastis viena — kad jie nesusikirstų su vokiečiais, kad neprasidėtų visiškai bereikalingas kraujo liejimas. Nuo liepos 1 d. daliniai pradėdami išformuoti, ginklai perduodami organizuojamiems savisaugos daliniams. Juos organizavo pulkininkas Butkevičius. Žinoma, dalis sukilėlių ginklus atidavė, dalis — ne.

Kraujo per 4—5 sukilimo dienas nebuvo per daug išlieta. Yra žuvę apie 1750 žmonių. Į tą skaičių įeina Rainių miškėlio, Praveniškių ir visos kitos aukos. Molotovas, 23 d. rytą kalbėdamas per radiją pasakė, kad Lietuva šito išdavystės akto niekad neužmirš, bet po to jis susiorientavo per daug pasakęs. Išėitų, kad mes tikrai nemylėjom bolševikų, kad juos skriaudėm. Jau kitame pasisakyme apie sukilimą buvo pasakyta, jog tai buvo kažkokių vietinių chuliganų išsisokimas...

Sukilimo rezultatais Lietuva beveik nepasinaudojo, nes jau birželio 26 d. paskui kariuomenę atėjo SS, o nuo liepos 1—2 d. d. pradeda veikti Zivilverwaltungas ir mūsų vyriausybės funkcijos buvo suvaržytos. Liepos pirmom dienom išformuojame visą Lietuvos Aktyvistų Frontą. Na, o dabar grįžkime prie Lietuvos laikinosios vyriausybės veiklos. S. Raštikiui atvykus iš Berlyno į Lietuvą, jam buvo pasiūlyta perimta vadovavimą vyriausybei, tačiau generolui atsisakius, faktiniu vyriausybės vadovu ir toliau liko J. Ambrazevičius. Amžininkai jį vertina kaip greitos orientacijos, sumanų ir kietos valios politiką. Ambrazevičius — Brazaitis veikė labai sistemingai, šaltai ir apgalvotai, pasitarė ne tik su vyriausybės nariais, bet ir Lietuvos aktyvistų organizacijos svarbesniais veikėjais, su įvairių sričių žinovais. „Vyriausybės posėdžiuose jis vengdavo smulkmenų ir pavadavo jas apsvaistyti pačiose ministerijose arba jo paties pasitarimuose su atskirais ministrais. Tokiu būdu vyriausybės posėdžiuose nebuvo galimas brangus laikas ir ilgos valandos. Mane ypač imponavo paties prof. Brazalčio korektiškumas ir to paties reikalavimas iš kitų ministerijų. Painesnių klausimų medžiagą jis imdavosi studijuoti į namus, kur kartais užsisėdėdavo iki vėlausios nakties“ — rašo savo prisiminimuose St. Raštikis. Pats prof. Brazaitis taip aprašė vyriausybės uždavinius: „Pirmas vyriausybės uždavinys buvo — patatyti atvykstančius vokiečius prieš įvykusį faktą, kad Lietuva yra nepriklausoma ir jos vyriausybė jau yra atstačiusi tvarką įstaigose bei žmonėse. Antras vyriausybės uždavinys buvo atpaaiduoti kraštą nuo sovietinio režimo pėdsakų. (...) Atsirišdama nuo Sovietų Sąjungos ir jos gyvenimo formų, laikinoji vyriausybė niekuo nesilangažavo Vokietijos atžvilgiu. Ji tenkinosi dviem aiškiais pasisakymais: pasisakymu už Lietuvos nepriklausomybę ir pritirtimu vokiečių koval prieš bolševizmą. Trečias vyriausybės siekimas buvo pasireikšti su savo socialine veikla. Okiniame gyvenime, pabrėžiant privatinės iniciatyvos principą, ji netgi neisėjo iš akių socialinės lygybės reikalo.“

Vokiečiai visokiems būdais stengėsi kovoti su Lietuvos vyriausybe. Visiems vokiečių pareigūnams ir įstaigoms Lietuvoje buvo įsakyma boikotuoti Lietuvos vyriausybę ir nepalaikyti su ja jokių oficialių santykių. Vokiečiai stengėsi ir netarpiškai trukdyti laikinosios vyriausybės darbą. Vyriausybei nebuvo leista skelbti savo nutarimų ir informacijų nei spaudoje, nei telegrafu, nei per radiją. Vokiečių propaganda Lietuvoje, o pagal galimybes ir užsienyje, skleidė žinias, jog Lietuvos nepriklausomybė tai tik inteligentų fantazija, kad lietuviai ūkininkai, sudarą tautos daugumą, nenori jokios nepriklausomybės ir pageldauja tik tvarkos, gero gyvenimo. Tačiau vokiečiai kai ko reikalavo ir iš pačios vyriausybės. Pirmiausia, tai kad ji pati išsiskirstytų. Jos vietoje turėjo būti sudaryta pastikėjimo taryba. Reikalavimai vyriausybės likvidavimui, vokiečiai naudojo tik du argumentus: esą Lietuvos vyriausybė atsirado be susitarimo su Berlynu ir, kad vykstant tokiam dideliame karui, lietuviams nėra ko politikuoti, o reikia prisidėti prie vokiečių kovos. Lietuvos vyriausybė ne kartą atmetė tokius vokiečių siūlymus. Buvo priimtas sprendimas, jog vyriausybė pati nesilikviduos, tegu vokiečiai likviduoja ją.

Vokiečiai, siekdami savo tikslo, nevengė net provokacijų, pagaliau grasinimų. Štai kartą, kai vyriausybė nesiskubino paklusti vokiečių reikalavimams, šie pagrasino represijomis ir davė pusės dienos terminą. Brazalčiui pasiūlius, vyriausybė nesutiko nusileisti okupantui.

Pagaliau vokiečiai nusprendė vyriausybę išsprogdinti iš vidaus. Tam buvo panaudoti kai kurie lietuviai voldemarininkai. Pradėta formuoti lietuvų nacionalsocialistų partiją. Voldemarininkams padedant, Gestapas naktį iš liepos 23 į 24 d. suorganizavo atvirą sukilimą prieš Lietuvos laikinąją vyriausybę. Sukilėliai užėmė Kauno lietuvų komendantūrą, pakeitė jos vadovybę. Tačiau vokiečių karo komendantas delikatai pasipriešino šiam Gestapo inspirotam išpuoliui, nepripažino naujųjų sukilėlių naujo lietuvų komendanto, ir kartu su Laikina-

(Nukelta į 8 psl.)

Lietuvoje...

Vitalijus Zaikauskas

• SPALIO 10 D., Lietuvos Tautininkų Sąjunga savo susirinkime svarstė susijungimo su Lietuvos savitarpio pagalbos sąjunga reikalingumą. Nubalsuota likti kol kas atskiromis organizacijomis. Nutarta ieškoti deputato, kuris iškeltų LTSR Aukščiausioje Taryboje Lietuvos Tautininkų Sąjungos legalizavimo klausimą, nes reikalingi dokumentai jau seniai sutvarkyti. Tam reikalingas dabar veikiančios Konstitucijos 6-jo straipsnio pataisymas, ir atmesti komunistų partijos monopolį.

• SPALIO 12 D. įkurta Baltijos šalių olimpinio komitetų asociacija, o gruodžio mėnesį numatomas Baltijos šalių olimpinio komitetų atstovų susitikimas su TOK prezidentu J.A. Samaranch'u. Baltijiečių pagrindinis reikalavimas: atstovauti olimpinėje žaidynėse savo respublikas atskiromis nuo SSSR komandomis.

• SPALIO 12 D. Tarptautinės teisės gynimo partija "Ženeva 49" nutarė nedaryti ryžtingų ir kategoriškų pareiškimų ar akcijų, o veikti "ramesnėmis" formomis. Vienas iš būdų — raginti Lietuvos jaunuolius boikotuoti viešą, pavasarinį arba rudeninį šaukimą į SSSR armiją.

• SPALIO 12 D. Vilniuje išrinkta 35 žmonių iniciatyvinė grupė Lietuvos pasaulinės kultūros draugijos steigiamajam suvažiavimui sušaukti. Iniciatyvės grupės pirmininku išrinktas profesorius, filosofijos mokslų daktaras Antanas Gaidys.

• SPALIO 13 D. Vilniaus Rokantiškių kapinėse atidengtas paminklas dainininkui Antanui Šabaniauskui.

• SPALIO 13 D. Lietuvos Mokslų Akademijoje įvyko trijų dienų mokslinė konferencija, Lietuvos-Lenkijos istorijos ir tarpusavio santykių klausimais. Dalyvavo ir Lenkijos mokslininkai.

• SPALIO 13 D. baigėsi LKP CK plenumas, kuris nutarė neeilinį LKP suvažiavimą surengti š.m. gruodžio 19 d., kuriame bus svarstoma LKP ir TSKP santykių statusas.

• SPALIO 13-14 D.D. Lietuvos KJS CK plenumas patvirtino šios organizacijos simboliką, LKJS CK nario statusą ir, svarbiausia, VLKJS ir LKJS sutarties projektą.

• SPALIO 14 D. Trakų antroji vidurinė mokykla paminėjo Vytauto Didžiojo 1400 m. įkūrimo parapijinės mokyklos sukaktį. Tai pirmoji parapijinė mokykla Lietuvoje. Atidengtas paminklinis akmuo. Įvyko konfere-

ncija. Rengėjai — Lietuvos istorikų draugija, Lietuvos pedagogų draugija ir Trakų II-ji vidurinė mokykla.

• SPALIO 14 D. Šiauliuose įvyko "Stiprybės ir Vilties Diena". Tai LPS Sąjūdžio Šiaulių tarybos organizuotos jaunuolių palydos į SSSR armiją. Jame dalyvavo Pabaltijos karinės apygardos karinis prokuroras ir visos Šiaulių m. politinės grupuotės. Dabar, po Šiaulių krašto konferencijos, į Sąjūdžio Tarybą įeina ir kitos sąjungos, partijos, asociacijos. Jų pozicijai labai skiriasi. Taip ir šios akcijos metu Lietuvos Laisvės Lygos ir Demokratų partijos atstovai ragino jaunuolius grąžinti karinius bilietus ir atsisakyti tarnauti okupacinėje SSSR armijoje. Padėtos gėlės prie Nepriklausomybės karių paminklo. Atlaikytos šv. Mišios.

• SPALIO 14 D. Klaipėdos rajone, Balsėnų kaime atidengta skulptūra, skirta Lietuvos nepriklausomybės akto signataro, filosofijos daktaro Jurgio Šaulio (1879-1948) atminimui. Veiviržėnuose — jo vardu pavadinta centrinė gatvė.

• SPALIO 14 D. "Jaunosios Lietuvos" Kauno skyrius vėl organizavo karinių bilietų ir prirašymo liudijimo grąžinimo akciją. Šiuokart grąžino tik 6 jaunuoliai. Tikimasi kad daug okupacinės armijos karinių bilietų atsisakys š.m. spalio 22 d. Vilniuje vykstančiame LLL, "Jaunosios Lietuvos", "Tarptautinės teisės gynimo Ženeva 49" partijos mitinge, kuris kaip tik ir išreikš šių organizacijų požiūrį į okupacinę SSSR armiją.

• SPALIO 15 D. Kauno rajone, Vilkijoje įvyko Lietuvos partizanų palaikų palaidojimas.

• SPALIO 17 D. Kaune atidengtas Respublikos nusielpinusio artisto Antano Kucingio biustas, jo gimimo 90-jų metinių proga.

• SPALIO 21 D. Lietuvos Tautininkų Sąjunga Vilniaus Mokytojų namuose rengia parodą "Nepriklausomos Lietuvos spaudos leidiniai".

• SPALIO 21-22 D.D. "Lietuvos žalieji" skelbia respublikinę Žaliąją talką, kurios metu bus valomos upių pakrantės, sodinami medeliai "Tikime, kad šioje talkoje vienoje gretoje petys į petį dirbs lietuviai, lenkas, rusas, žydas, komunistas, sąjūdietis, skautas, kareivis, Lietuvos Laisvės Lygos, 'Jedinstvos' atstovas" — sakoma Pareiškime.

• ŠIAULIŲ ŽYDŲ KULTŪROS CENTRAS rengiasi išleisti savo pirmąjį laik-
(Nukelta į 10 psl.)

1941-ųjų vasara Nepriklausomybės siekių šviesoje

(Atkelta iš 7 psl.)

Ją vyriausybė išsprendė šį konfliktą be kraujo praliejimo. Gestapo provokacija žlugo.

Talgi visos vokiečių pastangos perioruoti Lietuvos vyriausybę į tarybą, priversti ją pačią likviduoti ir net suskaldyti ją kitų rankomis, nepavyko. Teko okupantams patiemis imtis šio darbo. Vokiečiai apstatė vyriausybės rūmus policija ir nebeleido į vyriausybės. Si turėjo įeiti naujos būstinės. Liepos 26 d. S. Ambrazevičius gavo iš Skirpos žinią, jog vokiečiai artimiausiomis dienomis įveslą Lietuvoje Zivilverweltungą. Iš ko ir kaip bus sudarytas naujas krašto valdymo organas, tuo tarpu dar nebuvo žinoma. Netrukus Kaune sužinota, kad prie vokiečių civilinės valdžios bus organizuojama lietuvių generalinių tarėjų institucija. Būstinė Lietuvos generalinio komisaro ir civilinės valdžios vadovo Dr. von Rentelno Kaune dar nebuvo, bet vokiečiai jau formavo valdžios aparatą. Tik atvykęs Rentelnas, rugpjūčio 5 d. panorio susitikti su Lietuvos vyriausybę. Iki susitikimo su visais vyriausybės nariais, Rentelnas dar atskirai susitiko su generolu Raštikiu ir profesoriumi Ambrazevičiumi. Ir tas ir anas buvo kalbinami sutikti būti generaliniais tarėjais. S. Raštikiui buvo siūloma pirmojo generalinio tarėjo vieta. Abu jie atsisakė. Pagaliau, paskirtą valandą buvo priimta visa vyriausybė. Von Rentelnas ir profesorius Ambrazevičius apskaitė kalbomis. Generalinis komisaras paskelbė, kad Lietuvos vyriausybė paleidžiama. Prof. Ambrazevičius įteikė jam visų laikinosios vyriausybės narių pasirašytą memorandumą apie teisinę būklę. Tame pačiame susitikime von Rentelnas pristatė susirinkusiems savo pasirinktąjį pirmąjį generalinį tarėją generolą Petrą Kubilūną.

Rugpjūčio 5 d. popiet Lietuvos laikinoji vyriausybė buvo susirinkusi paskutiniam savo posėdžiui. Padariusi šešių savaičių darbo apžvalgą ji konstatavo, jog „ji atsirado ne savo valia, bet buvo sukilėlių pastatyta, ir jai buvo patikėta ginti Lietuvos suverenumą. Per tas 6 savaites ji darė viską, kas galima, kraštui atstatyti, bet nuo pačios pradžios vokiečiai reišė neglžavimą laikinajai vyriausybei ir Lietuvos suverenumui, o paskui pradėjo jai statyti tiesiogines kliūtis, kurstyti prieš laikinąją vyriausybę tam tikras politines grupes ir avantūristus, savavališkai spęsti kai kurių Lietuvos valstybės mažumų klausimą, nesutaikoma su lietuvių tautos tradicijomis ir įsitikinimais: pagaliau Zivilverweltungo įvedimas ir generalinio komisaro pareikšimas, kad Laikinosios vyriausybės darbas esąs baigtas, padaro visiškai neįmonoma toliau laikinosios vyriausybės veikimą. Dėl to laikinoji vyriausybė konstatuoja, kad jos veikimas yra sustabdomas prieš jos ir prieš lietuvių tautos valią.“

Po to Laikinosios vyriausybės nariai nusifotografavo prie Nežinomojo Kareivio kapo, bet vokiečiai tas nuotraukas konfiskavo.

Tų pačių metų rugsėjo 20 d. LAF įgaliotinis Kaune L. Prapuolenis įteikė vokiečiams protesto memorandumą, kurį pasirašė visa LAF vadovybė. Tame memorandumu buvo protestuojama prieš tai, kad vokiečiai Lietuvą laiko TSRS dalimi ir traktuoja ją kaip okupuotą šalį. Buvo pasisakoma prieš netelsėtus vokiečių civilinės valdžios veiksmus Lietuvoje, visą eilę okupacinio režimo draudimų. Šis LAF poelgis aiškiai suerzino grobuonį. Jau kitą dieną SS užėmė LAF patalpas, dar po dienos uždarė LAF, eilę aktyviausių fronto veikėjų areštavo. Taip baigėsi audringosios 1941 m. vasaros įvykiai Lietuvoje.

Jie nebuvo visai bereikšmiai, net žiūrint vien istoriškai. Tai parodo ir tas faktas, jog okupacinis režimas Lietuvoje, skyrėsi nuo režimų Latvijoje ir Estijoje, kur tautinių vyriausybių karo pradžioje nebuvo sudaryta. Lietuvoje autonominė ne tik simboliškai buvo didesnė. Generaliniai tarėjai turėjo teisę su atitinkamo referento reikalavimais nesutikti, daryti įtakos, kai jie (reikalavimai) būtų pakeisti. Vokiečių valdžios žinioje buvo tik viršūnės, o masės tvarkė vietinė savivalda. Tai apsaugojo didelę dalį gyventojų. Vokiečių represijos pasiekdavo masės tik tada, kad okupantų valdžia apeldavo savivaldos organus. Tokių atvejų ypač padaugėjo 1943 metais.

1941 m. birželio sukilimas ir Laikinosios vyriausybės sudarymas susilaukė gan prieštaringų vertinimų, tiek iš amžininkų, tiek iš istorikų. Nesutariama netgi dėl sukilime dalyvavusių ir žuvusiųjų skaičiaus. Prof. K. Pakštas mano, kad su ginklu rankose kovėsi apie 131 tūkst. kovotojų, iš kurių 36 tūkst. buvo LAF nariai. K. Skirpa pateikia gan prieštaringus duomenis. Vienur jis rašo, kad sukilime dalyvavo 90.000 žmonių, kitur rašo, jog jų buvę net 120.000—130.000. St. Raštikis apsisotja maždaug ties 100.000. K. Skirpa mini žuvus 4000 sukilėlių, bet St. Raštikis tuos duomenis vadina nerealiais ir žuvusiųjų skaičių nurodo perpus mažesnį. Kaip pamenate, A. Bendinskas minėjo žuvus apie 1750 žmonių. Kaip ten bebūtų, tie istoriniai įvykiai laukia žymiai didesnio dėmesio ir pačioje Lietuvoje. Dar gyvas ne vienas sukilimo dalyvis ir liudininkas, dar gyvena ir keletas Laikinosios vyriausybės narių. Reikia manyti, kad šis „baltoji dėmė“ mūsų istorijoje, tokia liks jau neilgam. Istorikai tars žymiai kvalifikuotesnį žodį, apie tai, ką mes čia trumpai apžvelgėme. Na ir baigti norėtųsi profesoriaus J. Ambrazevičiaus—Brazaičio žodžiais: „Laikinosios vyriausybės sukilimo elga bus gražus, kartoju, labai šviesus Lietuvos laisvės kovų istorijos lapas. Ir reikia, kad šitas lapas nebūtų užmirštas, kad jis būtų užrašytas teisingai ir su tokia melle (ne sau, bet kitiems kovotojams!), su kuria sukilimo dalyviai aukojosi tėvynei.“

Parengė Vidmantas JANKAUSKAS

Iš "Taurosta" Nr. 8 (1989)

PASAULIO LIETUVIŲ CENTRO PIRMOJI SUKAKTIS

Vos praėjusių metų rudenį netoli Chicagos esančiame Lemonto priemiestyje buvo nupirkta patalpa ir pradėtas steigti Pasaulio Lietuvių Centras. Vieneri metai – istoriškai nepaprastai trumpas laikas, tačiau jo pakako Centrai įsikurti ir sutvirtėti, susilaukti nemažai rėmėjų bei pagalbininkų. Kasdien jo apžiūrėti atvyksta vis daugiau žmonių iš visų pasaulio kraštų, o čia ruošiami renginiai sukviečia vis gausesnį svečių būrį.

Todėl ir šiais metais Pasaulio Lietuvių Centre surengtas Derliaus festivalis turėjo antrą–simbolinę–prasmę: apžvelgti per metus nuveiktų darbų derlių, pirmąją sukaktį pažymint gražia švente. O jos sėkmę liudijo kad ir tai, jog vakaro metu didžiulėje Centro salėje nebuvo nė vieno laisvo stalo, o vikrios šeiminkės, nebespėdamos dailinti cepelinų, kugelio ar dešrų su kopūstais, turėjo kvieštis pagalbininkų iš svečių tarpo.

Festivalis patiko kone visiems, kas nepatingėjo į jį atvykti. "Tai iš tiesų metų šventė!", – nešykštėjo pagyrų svečiai jos organizatoriams Baniutei ir Romualdai Kronams. Tai buvo šventė visai šeimai – tiek vaikams, tiek suaugusiems. Iš pradžių mažieji buvo pakviesti į sporto salę, kur jų laukė vaivorykštės spalvomis išpieštas klounas, linksmi žaidimai ir loterija, kurioje laimingus bilietus ištraukė beveik visi. O suaugusieji rinkosi didžiojoje salėje, kur buvo padengti vaisių stalai, grojo nuotaikinga "Gintaro" orkestro muzika, vyko loterija. R. Kilienė joje ištraukė net 500 dolerių bilietą, nuo jos kiek atsiliko J. Mikulis, V. Gliosienė, L. Maskaliūnas ir V. Skotte. Kiti laimėjo kas medinę lėkštę, kas taures ar lininių servietėlių, o kas tiesiog gerą nuotaiką ir maloniai praleistą laiką.

– Festivaliui ruoštis pradėjome prieš pusmetį, – papasakojo Romualdas Kronas. –

Reikėjo išspausdinti skelbimus, šventėje dolerius pakeitusius litus, loterijos bilietus, juos išsiuntinėti būsimiesiems svečiams, pakviesti juos, taip pat rasti žmonių valgiui ruošti, salei sutvarkyti, – argi suminėsi viską? Ir vargu ar būtume viską spėję, jei ne mūsų pagalbininkai, kurie negailėjo laiko bei pastangų šventei surengti. Norime nuoširdžiai padėkoti jiems, taip pat Maironio Lituanistinės mokyklos tėvų komitetui bei tėveliams, parengusiems žaidimus vaikams.

Festivalio organizatoriai ketina panašias ir dar linksmesnes šventes dabar rengti kas mėnesį. Todėl kviečiame ir mielus clevelandiškius, atvykusius pasisvečiuoti Chicago, apsilankyti Pasaulio Lietuvių Centre, susipažinti su jo lietuviška veikla, kartu pasidžiaugti laimėjimais. Tikimės, kad jūs nenusivilsite viešnagė.

Angelija Ch.

Žvejyba...

Vladas Vijeikis

Žvejybos amatas nepaprastas. Visokiais mitais ir pavdavimais apsuptas, kad sunku išnarplioti, kur tiesa, kur šiaip sau pasaka, o kur grynas melas. Modernius žvejus visi laiko baisiais melagiais. Jie vis kalba apie tą didelę žuvį, kuri pabėgo. Ypatingai tie, kurie po žvejybos atsineša žuvelę, kurią katė vienu ypu praryja. O šiaip jau, istorijos eigoje žvejai nebuvo nei melagiai nei nepatikimi. Praleidęs 20 milijonų metų ir Egipto istoriją, sustosiu prie Ano Domini 30. Kristus pasirinko žvejus į savo mokyklą ir net padėdavo, kai jiems žvejonė nesisekdavo.

Istorija tegul sau lieka. Pakalbėkime apie šių dienų žvejotoją. Jų yra visokių rūšių. Čia nenoriu kalbėti apie tą iš Marquette parko Chicagoje, kuris savo kieme slieką išsikaskęs eina žvejoti į parko kūrą, kurią be išibėgėjimo gali peršokti. Tokius žvejotojus net katės ignoruoja. Atkreipkime dėmesį į daugiau išprususį žvejotoją. Taip sakant: žvejybos aristokratą. Šis, toliau pažengęs, žvejotojas nei na tuščiomis į kovą su žuvis. Tam reikia labai akylaus pasirengimo.

Pirmiausia: dvasinės ir psichologinės struktūros. Reikia žinoti, kur kokia žuvis gyvena, kokie jos kasdieniniai rūpesčiai, ir kaip ją užtikti prastoje dvasios būsenoje. Geriausia ją nustebinti tada, kai žuvis (vyras) nenuvedė ją vakarienei. Tada ji labai nusiiminusi ir griebia, kad ir dirbtiną slieką. Tai čia vienas žvejybos punktas.

Yra dar aibė kitų punktų. Kaip tai: o kur prikabinti atraktyvų dirbtinį slieką? Prie piršto nepirėsi. Reikia ko nors imantresnio. Laimei, kad Amerikoje neesi paliktas be pagalbos. Eini į žvejybos reikmenų krautuvę. Čia pilnas pasirinkimas. Meškerkočiai nuo 25 dol. iki 2000 dol. ir daugiau. Tuos daugiau reikia užsakyti specialiai. Bet kas lauks jeigu tave žvejybos sliekas kutena. O tų sliekų irgi pasirinkimas didžiausias. Pradedant nuo gyvų, baigiant kompiuteriais valdomų.

Turėdamas tik meškerę negi eisi žvejoti. Visos žuvys besijuokdamos galą gaus. Kaip žvejosi jau mirusias? Reikia dar įvairių įrankių kovai sėkmingai vesti. Reikia ilgų batų. O gal geriau visą guminių kostiumą pirkti. Negi žinai kokio didumo žuvis užsikabins. Guminis kostiumas nuo galvos iki kojų bus naudingas, kai tave koks banguinis ims traukti.

Reikia kabliukų, dirbtinių sliekų, blizgių, dirbtinių žuvelių, ikrų, vėželių, ir dar daug menkai žinomų gyvūnų. Visam tam inventoriui sudėti

reikia dėžės, kuri pasirodo besanti labai patogi. Daugybę skyrelių. Susisuka galva į kurį skyrelį ką dėti. Kur tinka sliekai, kur ikrai, kur dirbtiniai, o kur tikri. Taip besvarstant atsiranda prityręs žvejys ir sako: "geriausia žvejoti ant gyvų žuvyčių". Še tau! Reikia pirkti kibirą. Ir ne bet kokį. Su dviem dugnais, kad mažosios žuvytės jaustųsi laimingos iki jas ant kabliuko pakabins.

Dabar žvejys patikrina savo apginklavimą. Meškerkotis yra. Kabliukas yra. Sliekai yra. Žuvų atpažinimo vadovėlis yra. Dabar trūksta tik geros vietos visą šitą amuniciją tiksliai panaudoti.

Klausiu savo gerą draugą, prityrusį žveją.

– Vaziuok į Minesotą. Ten žuvys pačios ant meškerės kabina.

Nuvažiuoju. Ežero krante žuvų galvos ir kaulai mėtosi. Tikras įrodymas, kad čia žuvis gyvena. Parinkęs patį gražiausią slieką, užmetu. Laukiu. Žvejybos viena sudėtinė dalių: kantrybė. Laukiu valandą, dvi. Nieko. Pakiečiu slieką į gražią žuvytę. Laukiu. Nieko. Grįždamas namo, užsuku į žuvų krautuvę ir nuperku dvi nemažas žuvelės, kad žmona neįtartų buvus pas jūros mergą. Nors ji puse žuvis, bet moterys labai įtaringos. Kadangi žuvis užšaldyta, tai visą kelionę sėdžiu ant jų, kad atšiltų. Grįžęs bėgu pas tą Minesotos žinovą.

– Kur tu mane nusiuntei? Tu turbūt koks užsislėpęs komunistas. Taip suvedžioti.

– Nesiskerečiok. Pataikei į blogą sezoną. Dabar geriausias žuvinis laikas Kanadoje.

– O kaip ten nusigauti?

– Pirmiausia tave lėktuvais nuskraidins į Torontą. Iš ten mažesnis nugabens į didelę salą. Iš ten holikopteriu į mažą salikę prie ežero. O ten žuvis, nors rieškučiom semk.

– O kiek tas kainuos?

– Tu labai naivus. Žinai seną posakį: jeigu klausai kainos, tu negali įpirkti. Tarp kita ko: leidžiama tik trys žuvis pagauti.

MACHINE BUILDERS AND TOOL MAKERS

Must be fully experienced in building special machines from blueprints. We offer high hourly rates, plenty of overtime and company benefits. Send resume to: Accurate Machine, 3130 E. 93rd St., Cleveland, OH 44104 or call 216-721-6600

(39-43)

MACHINIST'S WINDERS MECHANICS

Servicing electric motors and generators. Since 1923.

Electric Apparatus Svc. Co. 1421 Schuykill Avenue • Near University Ave. & I-76 • Philadelphia, PA 19146 Call:(215) 465-1234

(39-45)

Žemaičių kunigų seminarijos šviesa

Valentinas Markevičius

Tautos atgimimas — šventas dalykas, o atgimstanti tauta visuomet yra religinga.

Kai Tautai ar žmogui labai sunku, jis šaukiasi Visagaliaus Dievo pagalbos. Kai nebelieka vilties, sveikatos, ryžto gyventi — mums padeda Dvasios stiprybė, ta nematoma, amžina jėga ir atgaiva.

Niekada nebuvo per daug dvasinio tarpusavio pasitikėjimo ir šilumos. Ir kas pasakys, kaip šito reikia dabarties dienom.

Beveik per penkiasdešimt metų mes buvome suskaldyti į neįskaitomą abėcėlę. Mes valdijomės vieni su kitais, o tretį — delnais trynė. Inkštė iš laimės pavykus supjūdyti!

Todėl, svarbiausia dabar — artimo meilė. O didžiausią pasikatinimą tam žingsniui žengti taria Bažnyčios Žodis.

Būtent tuo susirūpinus ir atsikūrė Telšių kunigų seminarija. Juk Lietuvai taip reikia dorų, pasišventusių ganytojų.

Į pirmąjį kursą priimta 22 jaunučiai klierikai. Daugelio jų akys mačiau patį nuosirdžiausią pamaldumą ir tikėjimą pasirinktu kunigo keliu. Nelengvas laukia išbandymas. Klierikai ir jų dėstytojai supranta, kad jų laukia rimčiausi išbandymai: ir vargo, ir šlovės, ir žmonių pasitikėjimo.

Norėdami plačiau susipažinti su seminarijos veikla, kalbėjomės su jo Ekscelecija Telšių vyskupu ir Klaipėdos prelatūros apaštalinio administratoriumi Antanu VAICIUMI ir seminarijos Rektoriu kunigu Kazimieru GĄSCIUNAS.

Jo Ekscelecija vyskupas Antanas VAICIUS:

— Pokalbio pradžioje įdomu būtų išgirsti apie Žemaičių kunigų seminarijos praeistoriją.

— Pirmoji dvasinė seminarija buvo įkurta Kražiuose 1570 metais. Vėliau ji perkelta į Medininkus, dabartinius Varnius, kur mokėsi Valančius, Baranaukas, Strazdas ir dar daugelis įžymių kunigų. Po baudžiosos sukilimo, caro įsakymu, kunigų seminarija, kartu su vyskupu Motiejum Valančiumi, perkelta į Kauną, generalgubernatoriaus priežiūron. Taigi, būtent žemaičiai davė pradžią Kauno kunigų seminarijai.

1926 metais balandžio 4 dieną Popiežius savo raštu įkūrė Lietuvos bažnytinę provinciją. Tuomet garsioji Žemaičių vyskupija buvo padalyta į tris dalis: Kauno Arkivyskupiją, Panevėžio ir Telšių vyskupijas.

Telšiams paskirtas vyskupas ordinaras, vasario 16-osios Nepriklausomybės akto signataras Justinas Staugaitis. Jis iš karto pradėjo statyti vyskupo rūmus ir kunigų seminariją, kuri pradėjo veikti 1927 metais ir davė Žemaitijai 156 kunigus.

Man besimokant, 1946 metais, naujosios valdžios parodymu, kunigų seminarija uždaryta. Telšiai atsikūrė kritiškoji padėtis. Didelė dalis kunigų represuota, nemažesnė dalis pasitraukė į Vakarų. Taip Žemaitija tapo skurdžiausia kunigų atžvilgiu.

Siuo metu Telšių vyskupijoje ir Klaipėdos prelatūroje turime 73 parapijas be savo kunigo. Taigi mums buvo tiesiog būtinybė atkurti kunigų seminariją.

— Kas buvo perėmė seminarijos patalpas?

— Ilgus metus čia veikė kurčėnų mokykla. Kai prieš šešiolika metų atsikėlė čionai dirbti, žvelgdavau į tas patalpas, kurios būdavo vis labiau užleidyamos ir galvojau: kodėl tokia Dievo bausmė? Anksčiau čia gyveno klierikai, giedoję giesmes, meldėsi, garbino Dievą, o dabar vargšai vaikeliai, pusiau invalidėliai, negalintys nei kalbėti, nei dainuoti, nei giedoti.

Prieš kurį laiką mokyklą uždarė, patalpas ištuštėjo. Tad pradėjo planuoti muziejų. Laimė, sugrįžo laisvėjimo laikai ir patalpos atiteko tikriesiems šeiminiams.

— Valdžia skolinga, ir vyskupo Staugaitis rūmus...

— Iš tiesų, jei aplinkui apsižvalgyt, daug kas čia priklauso bažnyčiai. Ir vyskupo rūmai, kur dabar įsikūrė rajono vykdomasis komitetas, ir klebonijos namas, senoji kurija. Visi pastatai nusavinti. Žinoma, iš karto didelių pretenzijų negalime reikšti. Suprantame, kad sunku ir miestui...

— Kuo Žemaičių kunigų seminarija skirsis nuo Kauno tarpececinės kunigų seminarijos?

— Kaune nuo šių metų įvedami du filosofiniai kursai. Ilgus metus bebuvome tik vienas. Telšių kunigų seminarijoje dėstysime vieną filosofijos kursą ir beveik visas tas pačias disciplinas, tik kiek glausčiau, nei Kaune. Mokslo trukmė — penkeri metai. Kaune — šešeri. Ten fakultetas, turintis teisę suteikti mokslinius laipsnius. Mes to darvyti kol kas negalime. Suprantama, gabesnius klierikus galėsime siųsti į Kauną gilinti studijų.

— Pagal kokius kriterijus at-

renkate būsimuosius kunigus?

— Atrinkimas labai sunkus. Mums atestuoja klebonai. Jie pažįsta tuos jaunuolius, kurie lanko bažnyčią, pasižymi doru elgesiu, gera širdimi, pamaldumu, patarnauja šventoms mišioms. Daugiausia iš bažnyčios aktyvo, norintys pasišvęsti Dievui ir savo vargantiesiems broliams. Ne tiek svarbu, kad būtų ypatingai gabūs mokslui (mors to irgi labai reikia), bet pirmiausia, kad būtų dori ir geri.

Rektorius kunigas Kazimieras GĄSCIUNAS:

— Prašome papasakoti apie Telšių kunigų seminarijos regulą.

— Ryta, pusė septynių, jaunuoliai keliai, prausiasi, mankštinasi, laikosi tylos — nekalba. O ta tyla nėra savitiksliis dalykas. Ji tam, kad žmogus įprastų save valdyti. Lygiai septintą — pamaldos mąstymas. Ką tai reiškia? Mąstymas, tai mintinė malda, kur žmogus išigilina į save, į pasaulį, jungiasi su Dievu, formuoja savyje krikščionišką požiūrį į gyvenimo prasmę. Kitą dieną sakant, brandina save kaip asmenybę kunigo gyvenimui ir darbui. Po mąstymo — mišios. Peržengę valgyklos slenkstį, 8 val. 15 min., jau gali kalbėti. 9 valandą prasideda paskaitos, kurios tęsiasi iki 13 val. Pirmiausia bus dėstomos filosofinės doktrinos. Jaunuoliai, norėdami kitiems nešti dvasingumą, turi patys savyje tai suformuoti.

— Kokios disciplinos bus dėstomos seminarijoje, supažindinkite su pirmaisiais dėstytojais.

— Man pačiam teks dėstyti gnoseologiją, ontologiją — būties mokslą, vėliau — filosofijos istoriją. Kadangi čia ruošiami klierikai specifiniam, dvasiniam kunigo darbui, nuo pirmo kurso dėstysime tikėjimo pagrindus, teodiciją, psichologiją, filosofijos įvadą.

Jo Ekscelecija vyskupas Vaičius stengsis įvesti jaunuolius į krikščioniško gyvenimo būdą. elgseną. Su liturgika supažindins kunigas Tadas Poška. Sedos klebonas Algis Genutis pakviestas dėstyti kosmologiją, katechetiką, mokslinio darbo metodiką. O kancleris J. Gedgaudas dėstys lotynų kalbą. Dvasios tėvu paskirtas didžiulį patyrimą turintis kunigas Steponas Brazdeikis. Jis, be savo tiesioginių pareigų, visiems norintiems padės išmokyti vokiečių ar italų kalbą.

— Gerbiamas Rektoriau, prašyčiau papasakoti apie save.

Vaidas į Telšių katedros bazilikos kuriją.
Algimanto Barzdžiaus nuotr.

Koksai Jūsų keltas į kunigystę?

— Į kunigų seminariją atėjau neramiais pokario metais, kai liejosi kraujas, ašaros ir nelaimės. Visa tai skatino ir mąstyti. Mano galvosena brendo tokiose baisiose gyvenimo apstovose, kai kunigai buvo suimami tiesiog grupėmis...

Supratau, kad kunigas kelia kitų mintis į amžinas vertybes. Į amžiną tiesą, kuri nesikeičia ir niekas jos negali pakeisti.

Pasirinkimą tapti kunigu nulėmė toks faktas. Buvau suabejojęs, ar aš turiu pašaukimą, ketvirtame kurse. Paprašiau atostogų apsigalvoti. Parvažiavęs gimtinėn, nuvykau pas savo buvusį kapelioną. Tą pačią naktį jį apsupa ir suima... Taigi, aš turėjau išsigąsti, bet įvyko priešingas poveikis. Pradingo visos abejonės.

— Kaip manote sustiprinti jaunųjų klierikų tikėjimą? Kaip padėsite jiems atsikratyti neigiamos pasaulietinės įtakos?

— Klausimas laiku ir vietoj. Mes keliamės ne tik iš medžiaginių, bet ir dvasinių griuvėsių. Ir dabar suformuot jaunuolius, atėjusius iš pasaulio, kur beveik 50 metų buvo orientuojami vien į medžiagą, vien į kūną, kur buvo neigiamas dvasios primatas. be galo sunku. Bet mes, turėdami dviejų tūkstančių metų krikščionybės patyrimą ir evangelijos mokslą, o kas svarbiausia — Kristaus atneštą atpirkimo malonę ir naudodami bendražmogiškas auklėjimo priemones, tikime, jog išugdysime dorus jaunuolius. Žinoma, tik tuos, kurie bendradarbiaus su seminarija, intensyviai ir sistemingai dirbs su saviimi dvasinėje srityje.

— Ko reikėtų norint išlaikyti tautos dvasią ir jos ryšį su Bažnyčia?

— Labai gražiai mūsų tautos būseną apibūdina toks pavyzdys. Žmonės, nuvažiavę Sibirą išsikasti savo artimųjų, vasaros metu atradavo sušalusius palaidus. Lygiai tokia padėtis Lietuvoje. Iš išorės gražūs dalykai, o viduje, žmogaus gelmėje, bedievybės, sumaterialėjimo, su- daiktėjimo įšalas. O jį atšildyti reikia visos tautos pastangų. Kiekvienas turi jausti didžiulę atsakomybę už save kaip pilietį ir už visą brangiąją Lietuvą.

Kalbėjosi

Valentinas MARKEVIČIUS

Iš "Kauno Aidas" Nr. 23 (1989)

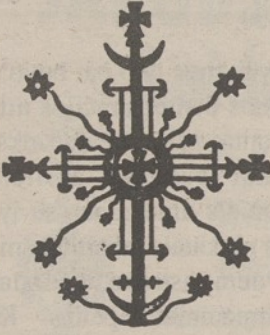

• LITHUANIA MY HERITAGE. Knyga anglų kalba. Pagrindinės informacijos apie Lietuvą. 400 psl. 1300 iliustracijų.

Kaina su persiuntimu \$22.75 Užsakymus siųsti "Tėviškėlė", 4346 So. Western Ave., Chicago, IL 60609

Telšių kunigų seminarijos rektorius kun. Kazimieras Gaščiūnas su jaunais klierikais.
Algimanto Barzdžiaus nuotr.

PETKUS

TĖVAS IR SŪNUS

MARQUETTE FUNERAL HOME

TRYNS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS

2533 West 71 St., Chicago, Ill.

1410 So. 50th Ave., Cicero, Ill.

Tel.: 476-2345

AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

AUSTRALIJOS LIETUVIAI

Antanas Laukaitis

PARLAMENTAS
PASMERKĖ
MOLOTOVO-
RIBBENTROPO PAKTĄ

Australijos lietuviai, kartu su latviais ir estais, pasitarę su vyriausybės ir opozicijos nariais, patiekė rezoliuciją, kurią senatui pristatė liberalų senatorius P. Baume. Tokia pati rezoliucija yra pristatyta ir parlamentui ir ji abiejų rū-

mų buvo priimta.

Rezoliucija yra:

- Remti Pabaltijo valstybių Estijos, Latvijos ir Lietuvos žmonių pastangas tapti ir pasilikti nepriklausomais.

- Patvirtinti ilgalaikį Australijos palankų nusistatymą Pabaltijo tautų aspiracijoms bei paremti jų tebesitęsiančias pastangas siekti apsisprendimo teisės, išlaikant savo kultūrinį paveldėjimą.

- Kreiptis į SSSR vyriausybę, kad ji, pasmerkusi šį paktą, sugrąžintų Pabaltijo tautoms pilną ir nesuvaržytą laisvo apsisprendimo teisę.

- Sukurti politines priemones, kurių dėka Pabaltijo tautos galėtų taikingai ir demokratiškai įgyvendinti savo suverenią teisę apspręsti savo pačių likimą.

- Paklusti Pabaltijo tautų plačiai išgarsintiems teisingumo, nepriklausomybės ir laisvo apsisprendimo teisės troškimams.

Visoje Australijos didžiojoje spaudoje ir televizijoje yra plačiai aprašoma ir rodoma esantieji įvykiai Lietuvoje ir visame Pabaltije, kai vyriausybė, įskaitant ir dabar valdančią Darbiečių partiją, labai palankiai atsiliepia Pabaltijo reikalui.

PLAČIOS DEMONSTRACIJOS

Visos didžiosios Australijos lietuvių kolonijos, kartu su kitais pabaltiečiais, labai plačiai paminėjo 50-ties metų Molotovo-Ribbentropo pakto sukaktį. Melbourne apie 600 žmonių su plakatais demonstravo pačiame miesto centre. Eiseną, lydint policijai, vedė parlamentarai ir pabaltiečių vadovai, stebėjo didelę minia žmonių, kuriems buvo dalinama informaciniai lapeliai. Atvykus prie Parlamento rūmų ir visoms vėliavoms išsirikiavus priekyje, kalba pasakė parlamentarai, tarp jų ir lietuvių-latvių kilmės senatorius V. Perton-Petronaitis. Sudeginus susikabinusius Hitlerį ir Staliną, vigilija tęsėsi iki vakaro, kada žvakučių šviesoje buvo sugiedoti himnai ir demonstracija baigta, visą tai rodant televizijoje.

Sydnejuje taip pat buvo suorganizuota demonstracijos miesto centro Martin Place aikštėje, kur jaunimas, apsirengę tautiniais drabužiais, su įvairiais plakatais labai reikšmingai demonstravo, dalindami informacinius lapelius. Kalbėjo keli senatoriai ir mūsų pabaltiečiai vadovai.

Tolimajame Perth'e buvo demonstruojama Kings parke ir vėliau važiuojant automobiliais per miesto centrą, juos papuošus juodais kaspinais ir

Nijolė Sadūnaitė, rugsėjo 19-20 dienomis, lankėsi Vasario 16 gimnazijoje. Mokinių vardu gėles įteikia Vilija Bijūnaitė (kairėje).
M. Šmitienės nuotr.

vežamais plakatais, kas vietinių gyventojų tarpe sukėlė didelį susidomėjimą.

Adelaidėje, susitarus su parlamentaru J. Stefani, buvo praversta speciali rezoliucija, paskelbiant Hitlerio-Stalino paktą nelegaliu ir reikalaujant Pabaltijo valstybėms nepriklausomybės. Pietų Australijos vyriausybė buvo įpareigota viešai paskelbti šią rezoliuciją, pranešti federalinei vyriausybei ir signatarinėms valstybėms: V. Vokietijai ir Sov. Sąjungai. Specialiame šios progos mitinge miesto aikštėje, susirinkus virš 1000 žmonių, kur buvo gausybė plakatų, daug moterų su tautiniais drabužiais, seiatoriui perskaičius Premjero sveikinimą ir pritarimą pabaltiečiams, buvo išleisti į orą juodi balionai. Po pasakytų kalbų, lietuvių jaunimas buvo parengęs specialų vaizdelį, vaizduojant visas tris Pabaltijo tautas, vėliau jas rusų ir vokiečių kareiviams užimant. Visa ši demonstracija praėjo labai gražiai ir vykusiai.

Labai gražiai okupacijos akto paminėjimas buvo praverstas ir mažoje Hobarto vietovėje. Susirinkime HELLP atstovas A. Kantvilas pristatė prof. M. Roe ir senatorių B. Herradine, kuris savo išsamioje kalboje plačiai nušvietė Pabaltijo tautų tragediją ir paminėjo, kad kaip tik tą dieną jo iniciatyva į rusų ambasadą buvo pasiųsta senatorių pasirašytas raštas, reikalaujant pakto panaikinimo ir nepriklausomybės Pabaltijo tautoms. Po jo kalbėjo buvęs imigracijos ministeris M. Hodgman ir federalinis darbiečių parlamentaras D. Kerr. Susirinkimas baigtas himnais.

Labai įspūdingos demonstracijos buvo sostinėje Canberroje. Autobusais į sostinę suvažiavo pabaltiečiai iš Melbourne, Sydnejaus ir kitur. Susirinkus prie Sovietų ambasados, nešant savas vėliavas ir plakatus, trys pabaltiečių atstovai buvo priimti ambasadoje, kur jie įteikė protestą prieš Staliną-Hitlerio aktą, reikalaujant paskelbti ji

negaliojančiu ir grąžinant atimtą Nepriklausomybę. Vėliau buvo demonstruojama prie Parlamento, kur kalbėjo keli parlamentarai ir perskaitytas min. pirmininko B. Hawke raštas, išreiškias užuojautą ir simpatiją Pabaltijo tautoms. Visos išklmės buvo filmuojamos ir rodomos visoje Australijoje.

Sisters of St. Joseph

in Chicago since 1864

Women
in community
building
Jesus'
kingdom
of Justice
peace
love

Sisters of St. Joseph
of Carondelet
St. Louis Province
6400 Minnesota Ave.
St. Louis, MO 63111
(314) 481-8800

CONSTRUCTION EQUIPMENT MECHANICS NEEDED TOP PAY

Manassas case construction equipment dealer needs experienced Mechanics. Hospitalization, major medical, dental. Call collect Ron BLIZZARD 703 / 330-1333. White Oak Equipment Inc., 9115 Industry Dr., Manassas Park, VA 22111 (36-42)

POLYETHYLENE FILM EXTRUSION SUPERVISORS & OPERATORS FOR ALL SHIFTS

Fast growing ultra modern plant seeks experienced individuals to join expanding team. Excellent growth opportunity, medical & other benefits. Call Mr. Yocum, Manager 704-624-5025 (33-39)

IMMEDIATE OPENING REGISTERED NURSES

To work & live in a small congenial community & a 60 bed geriatric facility. Opening for RN's on 7-3 & 3-1 shifts. Full time or part time. Flexible scheduling, new wage scale. Be a part of our caring staff. Apply clal or write Administrator AUDUBON VILLA 125 S. Broad St. • Lititz, PA 17543 717-626-0211 EOE (33-39)

MACHINIST

For small manufacturing company. Experience with milling, lathes, and O.D./I.D. surface grinding. Competitive salary, benefits and working conditions. E.O.E.
Call for appointment 12-2 PM
216 - 581 - 1166 (34-40)

BOSTON

"VOLUNGÉ" BOSTONE

Spalio 7 d. Fontbonne Academy auditorijoje, Miltone, įvyko Toronto "Volungės" koncertas. Rengėjai – Tautinės Sąjungos Bostono skyrius, vadovaujamas Romo Veito.

Tai buvo aukšto lygio koncertas. Žiūrovus žavėjo jauni veidai scenoje ir gražus susitvarkymas. Solo partijas atliko Anita Pakalniškytė, kuri, nežiūrint kad atvažiavo su temperatūra, puikiai pasirodė. Dirigavo Dalia Viskontienė, akompanavo Jonas Govėdas. Poeziją skaitė ir dainas pristatė Birutė Litvinienė.

Po koncerto buvo susipažinimo vakaras Lietuvių Piliečių Klube So. Bostone, kuriam dalyvavo daugiau jaunimo. Po vakarienės buvo šokiai.
V.A. Senuta

Train to be a Professional

• SECRETARY
• EXECUTIVE SEC.
• WORD PROCESSOR
HOME STUDY / RES. TRAINING
• FINANCIAL AID AVAIL.
• JOB PLACEMENT ASSIST.
1-800-327-7728

THE HART SCHOOL
a Div. of A.C.T. Corp.
Natl. Hdqrs, 4699 N. Fed. Hwy.
Pompano Bch. FL

WANTED AT ONCE JOURNEYMEN OR 1-st CLASS

SKILLED MACHINISTS

Brown & Sharpe
Set Up & Operate Person
Turret Lathe
Set Up & Operate Person
able to set up work
from blue prints
and
close tolerance.
Each
of the following
positions require
5 years experience.
Full or part time.
Excellent benefits package.

M.C. MACHINE CO.
98 Mill St., Hopedale, MA
01747
1-508-473-362 (39-40)

OPPORTUNITY FOR
SCREW MACHINE OPERATORS
Be able to set up. Brown & Sharpe
Experienced only Blue Cross,
Vacation & Pension Plan
MOODY MACHINE PRODUCTS, INC.
141 Carolina Ave. • Providence, RI 029005
Tel. (401) 941-5130 (40-53)

BLOCK AND CASER

Bone china manufacturer has a first shift position available for an experienced Block and Caser. Responsibilities include processing the tooling from model to mold. Some experience in either modeling and/or mold making is helpful. Come work for a progressive company with competitive salary and benefits. Interested applicants should forward their resume and salary history in strict confidence to:

BEVERLY CROOK,
PERSONNEL SUPERVISOR
PFALTZGRAFF COMPANY
1730 BUTTER ROAD
DOVER, PA 17315

• CLEVELANDO TAUTYBIŲ SAJŪDIS, kuriame dalyvavo 35 tautybių atstovai, spalio 9 nutarė remti dabartinį miesto tarybos pirmininką George Forbes rinkimuose į miesto mero vietą.

Tautybių sąjūdžio rinkiminiam komitetui vadovauja Ralph Perkas, Raimundas Kudukis ir Irine Morrow.

Lietuvių komiteto George Forbes kandidatūrai remti ko-pirmininkai yra Rita Balytė ir Vitas Čyvas. (j)

• CLEVELANDO SKAUTIJA, lapkričio 12 d. 4 val. p.p. Lietuvių Namų salėje, Kultūrinėje Popietėje "Pokalbis su keliaujančiu mikrofonu", paminės 1918.XI.1 Skautijos įsikūrimą Lietuvoje. Ta pačia proga bus atžymėta ir Clevelando lietuvių radijo valandėlės 40 metų sukaktis. Visi maloniai kviečiami dalyvauti. (s)

• ŠALFASS visuotinis metinis suvažiavimas įvyks š.m. spalio 28 d., šeštadienį, Lietuvių Namuose, Clevelande. Numatyta aktuali darbotvarkė.

Pradžia 11 val. ryto.

• TĖVAI JĖZUITAI CLEVELANDE, atnaujinami Dirvos prenumeratą, per kleboną kun. G. Kijauską, S.J., laikraščiu paremti atsiuntė auką 25 dol. Ačiū.

• LORETTA IR KAZYS KYNAI, St. Petersburg, FL., atnaujinami Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 20 dol. Ačiū.

• VYTAUTAS ČESNAVIČIUS, Richmond Hill, NY., atnaujinamas Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 20 dol. Ačiū.

• MUZ. BRONIUS KAZĖNAS š.m. spalio 22 d., sekmadienį, 7:30 v.v., Youngstown, OH., Šv. Kolumbo katedroje diriguos J.S. Bacho "Magnificat" ir J. Haydn mišias D-minor (Lord Nelson). Atliks su pilnu simfoniniu orkestru, mišrių balsų chorą ir vargonais.

Jau yra pranešta, kad muz. B. Kazėnas šiais metais diriguos Chicagos Lietuvių Operos pastatyme "Meilės Eleksysras".

CLEVELANDO PARENGIMAI

• LAPKRIČIO 11, Lietuvių Namų metinis balius.

• LAPKRIČIO 12, Kultūrinė Popietė – "Pokalbis su Keliaujančiu Mikrofonu" Lietuvių Namų salėje Rengia Clevelando Skautija

• LAPKRIČIO 12, OLGD susirinkimas ir kultūrinės premijos įteikimas.

• LAPKRIČIO 25, Kariuomenės šventės minėjimas Lietuvių Namuose. Rengia Ramovės Clevelando skyrius.

• GRUODŽIO 3, Varpo Šimtmečio minėjimas. Rengia LB

• GRUODŽIO 16, Kalėdinė vaikų programa Dievo Motinos parapijos salėje.

• GRUODŽIO 31, Naujųjų Metų sutikimas Lietuvių Namuose. 1990 m.

• VASARIO 24, Pilėnų Tunto tradicinis 'Blynų Balius' Lietuvių Namuose.

• VASARIO 25, Lietuvių Namų ir klubo narių metinis susirinkimas

• KOVO 4, "Taupos" kredito kooperatyvo narių metinis susirinkimas

• BALANDŽIO 21 D. Grandinėlės parengimas Dievo Motinos parapijos auditorijoje.

• SPALIO 6-7, Dirvos 75 metų sukakties minėjimas.

Skaitykit ir platinkit
DIRVĄ

*Žaviuosi visų Amerikos ypač
Klirlando lietuvių laikysena, kuri
reikšminga meile bei broliška pagalba
šiuo žemėje gyvenantiems lietuviams.
Mūsų visų broliška meile sujungtas
rankos ir širdys įgalins mus sąjetingai įengti
į nepriklausomos Lietuvos atidėjimą.
+ br. m. t. s. J. V. Sladkevičius
1989.10.9*

Kardinolo V. Sladkevičiaus sveikinimas Clevelando lietuviams, kurį iš Lietuvos atvežė Ingrida Bublienė.

• BIRUTĖ BACEVIČIUS Warren, MI., atnaujinama Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• JURGIS IR ALDONA VENK, Toledo, OH. atnaujinami Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• GALINA LEONIENĖ, Bradford, N. H., atnaujinama Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

MARKS ROOFING

Specializing in flat roofs
Residential and commercial
Free estimates. Reasonable rates. Senior citizen discounts.
From \$49.55 for repairing leaks
Tel. 838-5883

(39-42)

MARKS PAVING

Black top, seal coating,
patch work, crack repairs.
Free estimates.
Reasonable rates.
Tel. 838-5883

(39-42)

ATTENTION:
EARN MONEY READING BOOKS
\$32,000 / year income potential.
Details.

(1) 602-838-8885 Ext. Bk 1753

(40-41)

INA BEARING CO., INC.
has openings in our Cheraw, SC facilities
for the following engineering positions:

MANUFACTURING ENGINEER
Position requires a BSWE with 5+ years experience in a metal working manufacturing operation.

TOOL DESIGNER
Position requires 5+ years experience designing metalworking machine tooling.

INDUSTRIAL ENGINEER
Position requires 3+ yrs performing classical functions in a metal working industry.

If interested call 803-537-9341,
apply in person, or send resume
INA BEARING CO., INC.
One INA Drive, Cheraw, SC 29520. EOE

Taupa

Lithuanian Credit Union

Lietuvių Kredito Kooperatyvas

767 East 185th Street

Cleveland, Ohio 44119

(216) 481-6677

Įsikūręs Nuosavuose Namuose

Taupykite ir Skolinkitės vieninteliame lietuvių kredito kooperatyve Ohio valstijoje.

Darbo Valandos:

Antradieniais--ketvirtadieniais nuo 9:00--4:00 p.p.
Penktadieniais nuo 9:00--6:00 v.v., Šeštadieniais nuo 9:00--3:00 p.p.
Sekmadieniais nuo 11:00--12:00 p.p. (DMNP parapijos patalpose)

Visi Bankiniai Patarnavimai

Mokame Aukštesnius Nuosimčius Už:

Taupymo Saskaitas, Certifikatus, IRA, Čekių Saskaitą, ir t.t.

Skoliname Geriausiomis Išsimokėjimo Sąlygomis:

Asmeniniam Reikalams, Automobilių ir Laivų Pirkimui, Namų Remontui (Home Equity), Namų Pirkimui (Mortgages)

Parduodame pinigines perlaidas (Money Orders), Traveler's Checks, Priimame telefono, elektros, šildymo, ir vandens sąskaitas, Buckeye Cards, Notaro patarnavimai, U.S. Savings Bonds, ir t.t.

*** Klekviena taupomųjų sąskaita federalinės valdžios ***
apdrausta iki \$100,000.

Mūsų Tikslas: Ne pelnas, bet sąžiningas patarnavimas.

JAKUBS AND SON Laidojimo Įstaiga

Della E., William J. Sr.,

William J. Jakubs Jr. ir

Barbara Jakubs Schmidt

Licenzijuoti direktoriai ir balzamuotojai

936 East 185th Street, Cleveland, Ohio 44119

Tel. (216) 531-7770

Laidotuvių koplyčia erdvi, vėsinama teikianti jaukią atmosferą išdėdėsio valandoje. Didelė aikštė automobiliams pastatyti.

LSS IV-sios Tuntininkų Konferencijos, įvykusios š.m. lapkričio 7-8 dienomis Beaumont stovyklavietėje prie Clevelando, dalyviai. Pirmoje eilėje iš kairės: Stasys Kuzma, prelegentė dr. Vida Aukštuolienė, Kazys Matonis, TK-jos vedėjas Gintas Taoras ir Meilė Mickienė, VS Gediminas Deveikis, VS Stefa Gedgaudienė, kun. Kęstutis Ralys, Česlovas Kiliulis ir Irena Lileikienė. V. Bacevičiaus nuotr.

DIRVA

TAUTOS FONDO RĖMĖJŲ PIETŪS

Tautos Fondo atstovybės Chicagoje išskirtas komitetas 1989 m. spalio 1 d. Lietuvių Tautiniuose Namuose surengė tradicinius šio fondo rėmėjų pietus. Pietuose dalyvavo arti dviejų šimtų asmenų. Angelė Katelienė, programos vedėja, šiltu padėkos žodžiu pasveikino susirinkusius ir pakvietė kun. kleboną J.A. Kuzinską sukalbėti maldą. Užkandžiaujama Danos Kurauskienės paruošti pietūs.

Juos baigiant, prie mikrofono pasirodo ir savitu stiliumi papasakoja eilę nutikimų ar nesusipratimų Vladas Vijeikis, čikagiečių mėgiamas humoristas.

Centrinė pietų programos dalis – pietaujančių įnašai Tautos Fondui. Vadovas – Jonas Jurkūnas, TF atstovybės pirmininkas. Asistuoja kiti nariai. Įteikiami aukotojų pažymėjimai anksčiau įmokėjusiems. Surenkami ir garsinami pietų metu aukojusiųjų įnašai. Juos susumavus paaiškėjo, kad šie pietūs yra rekordiniai Tautos Fondo istorijoje: viso surinkta 18,320 dolerių. Savo įnašais TF parėmė 112 pietautojų ir keletas kitų, negalėjusių pietuose dalyvauti. Pirmoji iš šios grupės – Bronė Čizikaitė, atsiuntusi drąsinantį laišką ir šimto dolerių čekį.

Po 1000 dol. aukoko: Juozas Blažys, Irena ir dr. Leonas Kriaučeliūnai, Chicagos Ramovėnų skyrius, ramovėno Stasio Pranėno įamžinimui, Ona Šimkienė, Leokadija Tverienė ir sūnus Rimvydas a.a. pulk. lt. Antano Tverro įamžinimui, Antanas ir Dana Vengriai, Antanas ir Franciska Zubriai.

Po 500 aukoko: Eleonora ir Antanas Pleškiai, Antanina ir Juozas Vasiukevičiai, Juozas Vainlis (iš a.a. Juozo Turčinsko palikimo) ir Adelė Paabrėžienė.

700 dol. aukoko Veronika Mačiulytė-Stakėnienė; 440 dol. – Petrė ir Juozas Kindečiai; 400 dol. Gediminas ir dr. Birutė Biskiai; 308 dol. – Vincentina ir Jonas Jurkūnai; 300 dol. Juozas Bagdžius ir Adelė Daublienė a.a. Juozo Daublio, Sibiro kankinio atminimui, kiti mažesnėmis sumomis.

Pabaigoje žaismingai praveista laimikiais gausus dovanų paskirstymas. Iš tų laimikių minėtini ilgamečio TF rėmėjo dail. J. Mačėno ir Vandos Barčienės, viešnios iš Lietuvos, dovanoti paveikslai. Šio viso pietų renginio organizatoriai: Angelė Katelienė, Antanina Repšienė, Jonas Jurkūnas, Pranas Povilaitis ir Juozas Žemaitis. Vienas minusas renginiui, tiksliau jo apybraižai, – neturėjimas nė vienos nuotraukos!

Mečys Valiukėnas

• **UNION PIER LIETUVIŲ DRAUGIJA**, pirm. E. Vengianskas ir išd. A. Mikštas, metinio susirinkimo nutarimu atsiuntė Dirvai paremti 25 dol. Ačiū.

• **JONAS STELMOKAS**, Lansdowne, Pa., Dirvai paremti atsiuntė auką 20 dol. Ačiū.

• **EUGENIJA BULOTIENĖ**, Detroit, MI., per Dirvos bendradarbį A. Grinių, laikraščiui paremti atsiuntė 20 dol. Ačiū.

Cook County, IL., šerifas James E. O'Grady (dešinėje) savo įstaigoje priėmė besilankantį Sąjūdžio atstovą Arvydą Juozaitį ir buvo supažindintas su Lietuvos laisvėjimo eiga, siekiant pilnos nepriklausomybės.

DIRVOS FAX (216) 431-1614

• **KARDINOLAS VINCENTAS SLADKEVIČIUS** Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininkas atvyko į Romą.

Su juo kartu atvykę du dvasiškiai, Juozas Žemaitis (Vilkaviškis) ir Juozas Matulaitis (Kaišiadorių), Romoje esą pirmą kartą, čia bus pašventinti vyskupais. (j)

• **SIBIRO TREMTINIŲ** organizacijoms Lietuvoje paremti, Vilniuje buvo surengtas Labdaros aukcionas, kuriame buvo išstatyta 250 tapybos kūrinių. 2/3 šių kūrinių buvo parduoti. Gauta 38,000 rublių, kurie pervesti į Tremtinių organizacijos sąskaitą. (j)

• **XI AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESAS** įvyks šį savaitgalį, spalio 21-22 d.d., Los Angeles, CA. I

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBA KVIEČIA Į

XI AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESĄ

1989 m. spalio mėn. 21 d. Sheraton — Town House, 2961 Wilshire Blvd., Los Angeles, CA 90010. Tel. 213-382-7171

1989 m. spalio 20 d. penktadienį, 7 v.v. bus atstovų susipažinimas (viešbutyje).

1989 m. spalio 21 d., šeštadienį:

KONGRESO DARBOTVARKĖ

9:00-10:00 val. ryto Registracija (kongreso ir ALT suvažiavimo)

10:00 val. ryto
Kongreso atidarymas
Darbo prezidiumo kvietimas
Invokacija
Amerikos ir Lietuvos Himnai
Mirusiųjų Tarybos narių pagerbimas
Sveikinimai žodžiu ir raštu
Amerikos Lietuvių Tarybos pirmininko pranešimas.

Specialūs pranešimai:

a) Iš okup. Lietuvos į Kongresą atvykusių organizacijų atstovų pranešimai apie esamą padėtį ir apie veiklos galimybes,
b) kongreso dalyvių paklausimai.

12:00 val.-1:00 val. p.p. PRIEŠPIEČIAI (viešbutyje)

1:00 val. p.p. Popietinė sesija:

Simpoziumas:

VEIKLOS GAIRĖS VIENINGAI SIEKiant NEPRIKLAUSOMYBĖS LIETUVAI.
Dalyvauja VLIKO, PLB, Nepriklausomos Lietuvos Diplomatos, Amerikos Lietuvių Tarybos ir okup. Lietuvos organizacijos atstovai.
Moderuoja ALT garbės ir VLIKO pirm. dr. K. Bobelis.

4:30 val. p.p. Rezoliucijos.

5:00 val. p.p. Kongreso užbaigimas.

7:00 val. p.p. BANKETAS tame pačiame viešbutyje. (Prašoma, tuoj pat pranešti apie dalyvavimą)

1989 m. spalio 22, sekmadienį:

10:30-11:30 val. r. — Pamaldos Šv. Kazimiero Lietuvių parapijos bažnyčioje.

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBOS 49-TASIS SUVAŽIAVIMAS

Šv. Kazimiero lietuvių parapijos salėje.

12:00 val. —

Suvažiavimo atidarymas ir invokacija,
Prezidiumo, sekretoriato ir kitų komisijų sudarymas,
Tarybos narių patikrinimas ir mandatų komisijos pranešimas,
Pereito suvažiavimo protokolo priėmimas,
ALT valdybos pranešimai,
ALT atstovo Washington, D.C. pranešimas,
ALT išdo globėjų pranešimas,
Pasisakymai dėl pranešimų ir jų priėmimas,
ALT skyrių pranešimai ir pasiūlymai (pateikiami raštu),
Paskaita ir spec. pranešimai Lietuvos reikalu.
Amerikos Lietuvių Tarybos ir valdybos sudarymas (dvejų metų kadencijai),
Klausimai ir sumanymai,
Rezoliucijų priėmimas,

4:00 v. p.p. — Suvažiavimo uždarymas. Lietuvos Himnas.

ANTRO KAIMO šio sezono plakate ir programoje panaudota nuotrauka (kompozicija dail. Vinco Luko) skirta š.m. lapkričio mėn. įvykstančių gastrolių Lietuvos temai. Iš apačios į viršų (laikrodžio kryptimi, neskaitant pingvinų ar meškų): Vincas Lukas, Vida Gilvydienė, Juozas Kapačinskas, Edvardas Tuskenis, Algirdas Titus Antanaitis, Eugenijus Butėnas, Jurgis Riškus, Romas Stakauskas, Jūratė Jakšytė-Landfield ir Alida Vitaitė. Antrosios programos vieninteliai pastatymai bus Chicagoje, Playhouse, spalio 21-22 dienomis. Pirmosios premjera įvyko Jaunimo Centre rugsėjo 30 d. Larry Naples ir jo studijos nuotr.

Kongresą pakviesti ir Lietuvos organizacijų atstovai.

Kongreso tikslas –pareikšti Amerikos lietuvių vieningumą kovoje dėl Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo; ap

tarti specialios akcijos planą, kuris reikalingas plačios visuomenės paramos.

Kongreso šūkis – Visi vieningai siekiam nepriklausomybės Lietuvai. (j)